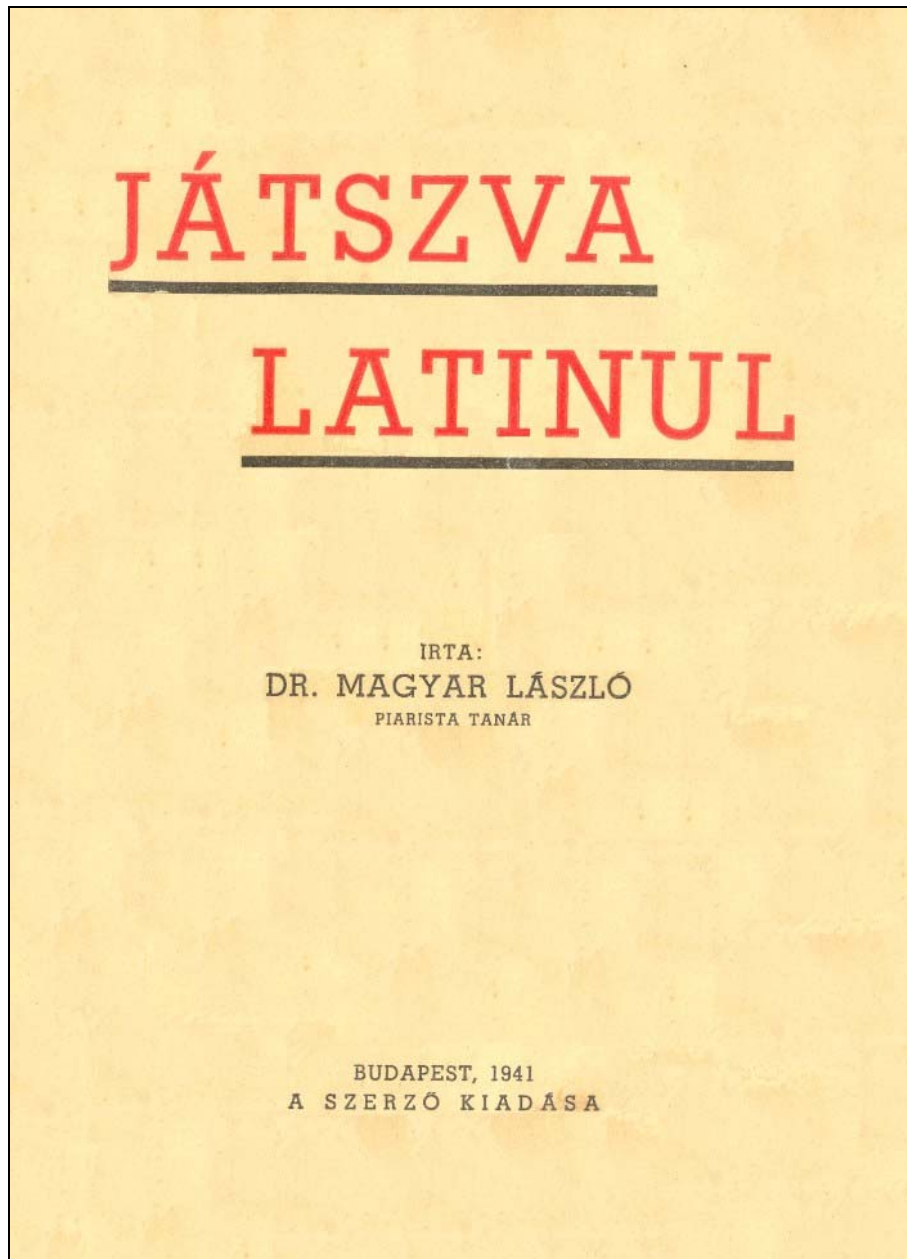

Magyar László

Játszva latinul

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

dr. Magyar László piarista tanár
Játzsva latinul

A Kegyestanítórend Főnökének engedélyével.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv a szerző kiadásában a Korda R. T. nyomdájában készült 1941-ben. Az elektronikus változat a Piarista Rend Magyarországi Tartománya engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a Piarista Rend Magyarországi Tartományáé.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
Előszó.....	5
I. Mondatrészek.....	6
1. Állítmánykiegészítő.....	6
a) Kettős Nominativus fieri stb. után (J 111 a, E 150).....	6
b) Kettős Nominativus appellari stb. után (J 111 a, E 150).....	6
2. Az állítmánykiegészítő egyezése.....	7
a) Substantivum mobile (J 112 c, E 149).....	7
b) Több alany után (J 112 Elt. b, E 151 ₁).....	8
c) Személy- és dolognevek vegyesen (J 112 Elt. c, E 151 ₂).....	8
3. Jelző (J 113, E 219).....	8
4. Állítmányi jelző (J 115, E 220).....	9
5. Állítmányi értelmező (J 116, E 222).....	10
6. Accusativus igék mellett a magyartól eltérőleg (J 118, E 156).....	11
7. Accusativus a személytelen igék mellett.....	12
a) Decet stb. után (J 122 a, E 159).....	12
b) Miseret stb. után (J 122 b, E 159).....	13
8. Accusativus loci (J 123 a, E 163).....	14
9. Accusativus temporis (J 123 b, E 164 ₂).....	15
10. Accusativus mensurae (J 123 d, E 164 ₁).....	16
11. Kettős Accusativus.....	16
a) Appellare stb. mellett (J 125 a, E 161).....	16
b) Docere és celare mellett (J 125 b, E 165).....	17
12. Genitivus proprietatis (J 127, E 213).....	18
13. Genitivus az interest mellett (J 128, E 213 c).....	18
14. Genitivus obiectivus főnevek mellett (J 129, E 209).....	19
15. Genitivus obiectivus melléknevek mellett (J 130, E 210).....	20
16. Genitivus obiectivus participiumok mellett (J 130, E 210 c).....	21
17. Genitivus qualitatis (J 133, E 211, 214).....	21
18. Genitivus quantitatis (J 134, E 211, 214).....	22
19. Genitivus partitivus (J 135, E 212).....	23
20. Genitivus partitivus számnevek mellett.....	24
21. Genitivus pretii (J 136, E 215).....	25
22. Genitivus memoriae (J 137, E 216).....	25
23. Genitivus criminis (J 138, E 217).....	26
24. Dativus auctoris (J 142, E 172).....	27
25. Dativus commodi igék mellett (J 143 a, E 170).....	27
26. Caveo stb. Accusativussal (J 143 a jegyz., E 156).....	28
27. Dativus commodi melléknevek mellett (J 143 b, E 175).....	28
28. Utilis stb. mellett ad praepositio (J 143 b jegyz., E 175 jegyz.).....	29
29. A magyartól eltérően Dativus (J 144, E 173).....	29
30. Dativus összetett igék mellett (J 145, E 174).....	30
31. Dativus finalis (J 147, E 176).....	31
32. Ablativus loci hol kérdésre (J 150, E 189–191).....	32
33. Ablativus loci honnan kérdésre (J 151, E 181).....	32
34. Ablativus loci hová kérdésre (J 152, E 192).....	33

35. Ablativus temporis (J 153, E 195)	34
36. Ablativus causae (J 154, E 185).....	34
37. Ablativus auctoris és rei efficientis (J 156–157, E 184)	35
38. Ablativus copiae és inopiae (J 158, E 186).....	36
39. Opus est (J 158 c, E 187)	37
40. Ablativus limitationis (J 159, E 205).....	37
41. Ablativus comparationis (J 160, E 188).....	38
42. Ablativus modi (J 161, E 201).....	39
43. Ablativus instrumenti (J 162, E 198–200)	40
44. Ablativus mensurae (J 163, E 202).....	40
45. Ablativus pretii (J 164, E 203).....	41
46. Ablativus sociativus (J 165, E 197)	42
47. Ablativus qualitatis (J 166, E 204).....	42
48. Locativus (J 167, E 189).....	42
49. Accusativus cum infinitivo	43
a) Mondást jelentő igék után (J 170 α , E 237 a)	43
b) Akarást jelentő igék után (J 170 β , E 237 c).....	44
c) Kedélyhangulatot jelentő igék után (J 170 γ , E 237 b).....	45
d) Szenvedő egyes 3. sz. és személytelen igék stb. után (J 170 δ , E 236).....	45
50. Nominativus cum infinitivo (J 172, E 240)	46
51. Participium coniunctum (J 174 a, E 247).....	47
52. Participium absolutum (J 174 b, E 248).....	48
53. Gerundium (J 176, E 243).....	49
54. Gerundiumból Gerundivum (J 176 jegyz. 2., E 242).....	50
55. Supinum (J 177, E 244)	51
II. Mondatok tana.....	52
56. Felsőlító alanyi és tárgyi mellékmondatok	52
a) Felsőlítást, óhajtást stb. jelentő igék után (J 202 a, E 281–282).....	52
b) Félést jelentő igék után (J 202 b, E 284)	53
c) Akadályozást jelentő igék után (J 202 c, E 288).....	53
57. Kérdő alanyi és tárgyi mellékmondatok (J 203, E 286).....	53
58. Időhatározói mellékmondatok	54
a) Cum kötőszóval (J 206, E 296).....	54
b) Egyéb kötőszavakkal (J 207–210, E 297–299)	55
59. Okhatározói mellékmondatok (J 212, E 291–293)	56
60. Non quod stb. (J 213, E 294)	57
61. Célhatározói mellékmondatok (J 215, E 287).....	57
62. Hasonlító mellékmondatok (J 216, E 304)	58
63. Feltételes hasonlító mellékmondatok (J 217, E 305).....	59
64. Feltételes mellékmondatok (J 218, E 300).....	60
65. Óhajtó feltételes mellékmondatok (J 220, E 302).....	60
66. Megengedő mellékmondatok (J 221, E 303).....	61
67. Következményes mellékmondatok	62
a) Ut kötőszóval (J 222 I, E 289, 284 b)	62
b) Quin kötőszóval (J 222 II, E 290).....	63
c) Vonatkozó névmással (J 222 III, E 306).....	64
68. Jelzői mellékmondatok Coniunctivusszal (J 223, E 306)	65
69. Értelmező mellékmondatok (J 224, E 280).....	65
70. Oratio obliqua (J 225, E 313).....	66
Magyarázatok.....	67

Előszó

Kedves Fiam!

Szinte magam előtt látom elkeseredett arcodat: Nem megy ez a latin! Hidd el, hogy megy az, csak akarni kell. Határozd el komolyan, hogy végigdolgozod ezt a könyvet, s meglátod: fáradságod meghozza gyümölcsét.

Hogy csináld? Hát úgy, hogy keresd ki először a tárgymutatóban, melyik lapon van az az anyag, melyet éppen tanultok az iskolában. Aztán takard el a latin szöveget és – szükség esetén szótár segítségével – fordítsd le a magyar részt. Mikor kész vagy, hasonlítsd össze a kettőt s javítsd ki fordításodat. Az apró kis számok a hátul található magyarázatokra utalnak.

Ha ezt így végigcsinálod, az eredmény nem marad el. A latin nyelvtan ugyanis nem pusztán szabálygyűjtemény lesz számodra, hanem megtanulsz latinul gondolkodni. Ezt akarják előmozdítani a zárójelbe tett rossz magyar fordítások is. Különben a magyar szövegben is vétettem néha édes anyanyelvünk ellen, csak hogy közelebb hozzam a két nyelvet egymáshoz s ezzel megkönnyítsem a fordítást.

Ha pedig úgy érzed, hogy Te másképp is le tudod fordítani a mondatokat, mutasd meg fordításodat a latin Tanár Úrnak, ő majd megmondja, helyesen gondolkodtál-e. Ő fog legjobban örülni neki, ha látja, hogy Te már túlvagy a nyelvtani nehézségeken és már azon töröd a fejedet, hogyan mondhatták ezt szépen a rómaiak.

Most pedig munkára! Ne múljék el nap a nélkül, hogy egy-két mondatot le ne fordítottál volna. Gyakorlat teszi a mestert. Te is az leszel.

Kitartást és latinból egyest kíván

Budapest, 1941. február 13-án

a SZERZŐ.

Jelmagyarázat:

+ pont után: az egész mondat szenvedő.

+ írásjel előtt: csak az a mondatrész szenvedő.

J: Jámbor–Kemenes: Latin nyelvtan.

E: Esztergomy – Gaál – Nagy: Latin nyelvtan.

Hasonló szellemű könyvek:

Nagy József (Szeghalmi ref. gimn.): Gyakorlati latin alaktan. (I– II. oszt.)

Révész László (Veszprémi piarista gimn.): Latin nyelv- és stílusgyakorlatok.

I. Mondatrészek

1. Állítmánykiegészítő

a) Kettős Nominativus fieri stb. után (J 111 a, E 150)

1. Petőfi Sándor költőnek született.	Alexander Petőfi poeta natus est.
2. A király nemsokára kegyetlenné vált.	Rex mox crudelis evasit.
3. Az Isten Fia emberré lett.	Filius Dei homo factus est.
4. Ez a tanuló jónak látszik.	Hic discipulus videtur bonus.
5. A mi városunk rövid idő alatt nagygyá lett.	Urbs nostra brevi magna evasit.
6. Kinizsi Pál a harcban bátor férfiúnak mutatkozott.	Paulus Kinizsi in proelio vir fortis apparuit.
7. A szónok rövid idő alatt híressé vált.	Orator brevi clarus factus est.
8. A mi hazánk a világháború után kicsiny lett.	Patria nostra post bellum omnium gentium parva evasit.
9. Az ifjút a katonák vezérré tették. + (Az ifjú tétetett.)	Juvenis a militibus dux factus est.
10. Barátom, te mindig boldognak látszol.	Amice, tu semper felix videris.
11. Senki sem lett gyávasággal ¹ halhatatlanná.	Nemo ignavia immortalis factus est.
12. Szorgalommal ¹ kitűnő tanulóvá lehetsz.	Diligentia discipulus eminens fieri potes.

b) Kettős Nominativus appellari stb. után (J 111 a, E 150)

1. Mátyást Magyarország legigazságosabb királyának nevezik. + (Mátyás neveztetik.)	Matthias rex Hungariae iustissimus appellatur.
2. Valamikor mindent újnak tartottak. + (Minden tartatott.)	Omnia olim nova habebantur.
3. Barátomat szorgalmasnak tartják. + (Barátom tartatik.)	Amicus meus diligens habetur.
4. Ezt a várost egykor Sabariának nevezték. + (Ez a város neveztetett.)	Haec urbs olim Sabaria appellabatur.
5. A szokást második természetnek hívják. + (A szokás hívatik.)	Mos natura altera nominatur.
6. Horthy Miklóst Magyarország kormányzójának nyilvánították. + (H. M. nyilvánították.)	Nicolaus Horthy gubernator Hungariae declaratus est.

7. Ezt a folyót Dunának hívják. + (Ez a folyó hívatik.)	Hoc flumen Danubius vocatur.
8. Rómát Itália fejének nevezik. + (R. neveztetik.)	Roma caput Italiae nominatur.
9. Fabiust diktátornak nevezték ki. + (Fabius kineveztetett.)	Fabius dictator dictus est.
10. Cicerót a haza atyjának tartották. + (C. tartatott.)	Cicero pater patriae habebatur.
11. Dunántúl legnagyobb tavát Balatonnak nevezik. + (Tava neveztetik.)	Lacus Pannoniae maximus Pelso ⁴⁶ nominatur.
12. Horthy Miklóst a fehér hadsereg vezérévé választották. + (H. M. választatott.)	Nicolaus Horthy dux exercitus albi electus est.
13. Sokakat tartanak tudósnek, akik nem (azok). + (Sokan tartatnak.)	Multi putantur docti, qui non sunt.
14. Cicerót konzullá nyilvánították. + (C. nyilvánítottatott.)	Cicero consul declaratus est.
15. A régi magyarokat Isten nyilainak nevezték. + (A magyarok neveztetek.)	Veteres Hungari sagittae Dei nominabantur.
16. Mátyást Magyarország királyává választották. + (M. választatott.)	Matthias rex Hungariae creatus est.
17. Magyarország legmagasabb hegyeit Kárpátoknak hívják. + (Hegyei hívatnak.)	Montes altissimi Hungariae Carpati vocantur.
18. Széchenyi Istvánt a legnagyobb magyarnak nevezik. + (Sz. I. minden magyarok legnagyobbikának neveztetik.)	Stephanus Széchenyi maximus omnium Hungarorum nominatur.
19. Deák Ferencet a haza bölcsének hívják. + (D. F. hívatik.)	Franciscus Deák sapiens patriae vocatur.
20. Itália legnagyobb városát Rómának hívják. + (Városa hívatik.)	Urbs Italiae maxima Roma appellatur.

2. Az állítmánykiegészítő egyezése

a) Substantivum mobile (J 112 c, E 149)

1. A Nap az ég királya.	Sol est rex coeli.
2. A Hold a csillagok királynéja.	Luna est regina stellarum.
3. A falusi élet a szorgalom tanítómestere.	Vita rustica magistra diligentiae est.

4. A sast a madarak királynéjának nevezik.
+ (A sas neveztetik.)	Aquila regina avium nominatur.
5. Az oroszlán az állatok királya.	Leo est rex animalium.
6. Az idő az élet tanítója.	Tempus est magister ² vitae.
7. A virág a tavasz hírnöke.	Flos est nuntius veris.
8. A gólya a tavasz hírnöke.	Ciconia est nuntia veris.
9. Atyám az én segítőm.	Pater adiutor meus est.
10. Anyám az én segítőm.	Mater adiutrix mea est.
11. A kár a balgák tanítója.	Damnum est magister ² stultorum.
12. Az igazság az erények úrnője és királynője.	Iustitia est domina et regina virtutum.

b) Több alany után (J 112 Elt. b, E 151₁)

1. Az atya és a fiú elutazott.	Pater et filius profecti sunt.
2. Az anya és a leány elutazott.	Mater et filia profectae sunt.
3. Az atya és a leány elutazott.	Pater et filia profecti sunt.
4. Az anya és a fiú elutazott.	Mater et filius profecti sunt.
5. Testvérem és nővérem Budapesten születtek.	Frater meus et soror mea Budapestini nati sunt.
6. Az anya és a gyermekek megölelték az atyát.	Mater et liberi patrem amplexi sunt.
7. A haragot és az elfogultságot kerülni kell. + (Kerülendők.)	Ira et studium fugienda sunt.
8. A halál és az álom igen hasonlók.	Mors et somnus simillima sunt.
9. Jótétemény és jogtalanság egymással ellentétesek.	Beneficium et iniuria inter se contraria sunt.
10. Minden ember életében keverve van öröm és fájdalom.	In vita omnium hominum dolor et gaudium mixta sunt.

c) Személy- és dolognevek vegyesen (J 112 Elt. c, E 151₂)

1. A katonák és a hadijelek homályba borultak.	Milites et signa militaria obscurati sunt.

3. Jelző (J 113, E 219)

1. A győztes légió megérkezett a városba.	Legio victrix in urbem advenit.
2. A királyban harcos lélek volt.	In rege fuit bellator animus.
3. Ez a hegy a rablók rejtek (elrejtő) helye.	Hic mons est locus occultator latronum.
4. A rómaiak előtt nyitva állott minden tenger és minden föld. (A r.-nak.)	Romanis omnia maria terraeque patebant.
5. Az ellenség minden szántóföldet és minden várost elpusztított.	Hostes omnes agros et omnia oppida devastaverunt.

6. Minden falu és minden épület kigyulladt.	Omnes vici et omnia aedificia incendebantur.
7. Ez a diák a legnagyobb buzgósággal és gonddal ¹ tanul.	Hic discipulus summo studio summaque cura discit.
8. Az igazságos Mátyás ebben a városban is volt.	Matthias, rex iustissimus, etiam in hac urbe erat.
9. A híres Róma most is a világ csodája.	Roma, urbs clarissima, etiam nunc miraculum mundi est.
10. A hős Zrínyi Szigetvár várát védelmezte.	Zrínyi, vir fortissimus, arcem Szigetvár defendebat.
11. Ez a bölcs Deák Ferenc szobra.	Haec est statua Francisci Deák, viri prudentissimi.
12. Az itáliai (Itáliába) utazás kellemes.	Iter in Italiam iucundum est.
13. A katonáknak a vezér iránt (való) jóakarata igen nagy volt.	Voluntas militum erga ducem maxima erat.
14. Vér nélkül (való) áldozatokat mutattak be az isteneknek. + (Áldozatok csináltattak.)	Sacra sine sanguine deis facta sunt.
15. A városból (való) menekülés szörnyű volt.	Fuga ex urbe terribilis erat.
16. A katonák visszatérése a táborba lehetetlen volt.	Reditus militum in castra fieri non potuit.
17. A szülők iránt(i) kegyelet a legnagyobb erény.	Pietas erga parentes maxima virtus est.

4. Állítmányi jelző (J 115, E 220)

1. Haragosan beszélsz. (Mint haragos.)	Iratus loqueris.
2. Te mondtad ezt nekem először. (Mint első.)	Tu mihi hoc primus dixisti.
3. Ez a város pusztult el utolsónak. (Mint utolsó.)	Haec urbs ultima deleta est.
4. A költő írás közben halt meg. (Mint író, írva.)	Poeta scribens mortuus est.
5. Ezt a beszédet elsőnek olvastam el. (Mint első.)	Hanc orationem primus legi.
6. A madár a fa tetején énekel. (A legmagasabb fán.)	Avis in summa arbore cantat.
7. Katonáink az ellenség vezérét élve fogták el. (Mint élő.)	Milites nostri ducem hostium vivum ceperunt.
8. A bölcs semmit (sem) csinál akarata ellenére. (Mint nem akaró.)	Sapiens nihil facit invitus.
9. Először ezt a levelet küldtem el neked. (Mint első.)	Ad te hanc epistolam primam misi.

10. Neked hiszek egyedül. (Mint egyedülinek.)	Tibi soli ³ credo.
11. Ha vétkeztem, tudatlunul tettem. (Mint nem tudó.)	Si peccavi, inscius v. insciens feci.
12. A legrosszabb emberek (azok), akik tudva rágalmaznak. (Mint tudók.)	Pessimi sunt homines, qui scientes calumniantur.
13. Remus látott előbb madarakat. (Mint előbb.)	Remus prior aves vidit.
14. A hajók egészen fából készültek. (Mint egészek csináltattak.)	Naves totae ex ligno factae sunt.
15. Senki sem élhet egyedül. (Mint egyedüli.)	Nemo solus vivere potest.
16. A vadász élve fogta el a szarvast. (Mint élő.)	Venator cervam vivam cepit.
17. Vidáman teszem minden kötelességemet. (Mint vidám.)	Laetus facio omnia officia mea.
18. Ki érkezett meg elsőnek az iskolába? (Mint első.)	Quis primus in scholam advenit?
19. (Ne) beszélj semmit barátomról távollétében (Mint távollevőről.)	Nihil loquaris de amico meo absenti.
20. Távollétemben is sokat hallottam rólad. (Mint távollevő.)	Etiam absens multa de te audivi.
21. A tanár nekem adta előbb a könyvet. (Nekem előbbnek.)	Magister mihi priori librum dedit.
22. A szülőket életükben és halálukban egyaránt tisztelni kell. (Mint élők és megholtak tisztelendők.)	Parentes et vivi et mortui colendi sunt.
23. Ez a csapat állott ellen egyedül az ellenségnek. (Mint egyedüli.)	Haec manus sola hostibus restitit.
24. A szenátus nem szívesen küldött követeket az ellenséghez. (Mint nem akaró.)	Senatus invitus legatos ad hostes misit.
25. A menekültek szomorúan járkálnak a városban. (Mint szomorúak.)	Profugi in urbe tristes incedunt.

5. Állítmányi értelmező (J 116, E 222)

1. Az én testvérem ifjúkorában halt meg. (Mint ifjú.)	Frater meus adolescens mortuus est.
2. Atyám ezt a könyvet gyermekkoromban adta nekem. (Nekem mint gyermeknek.)	Pater hunc librum mihi puero dedit.
3. Öregkoromban nem fogom ugyanazokat csinálni, amiket most gyermekkoromban csinállok. (Mint öreg, mint gyermek.)	Senex non eadem faciam, quae nunc puer facio.
4. Titus katonaként ment el, fővezérként tért vissza. (Mint katona, mint fővezér.)	Titus miles abiit, imperator rediit.

5. Cicero konzul korában Catilinát a városból kiűzte. (Mint konzul.)	Cicero consul Catalinam ex urbe expulit.
6. Az ifjú az ellenség követeként jött a táborunkba. (Mint követ.)	Iuvenis legatus hostium in castra nostra venit.
7. Atyám ifjúkorában szorgalmasan tanulta a latin nyelvet. (Mint ifjú.)	Pater meus adolescens linguam Latinam diligenter discebat.
8. Az ellenség nemes embereket küldött követként a vezérhez. (Mint követeket.)	Hostes viros nobiles ad duces legatos miserunt.

6. Accusativus igék mellett a magyartól eltérőleg (J 118, E 156)

1. Miért félsz atyádtól?	Quare patrem times?
2. Anyám segít a szegényeken.	Mater mea pauperes adiuvat.
3. Ezzel a könyvvel tartozom neked szolgálatodért.	Hunc librum tibi pro officio tuo debeo.
4. Ebben az ügyben atyádtól kérj tanácsot!	De hac re patrem consule!
5. A halál elől senki sem futhat el.	Mortem nemo effugere potest.
6. Kifogytam az időből. (Az idő elhagyott engem.)	Tempus me defecit.
7. Órizkedjél a hamis emberektől!	Cave homines falsos!
8. Ki elől futsz?	Quem fugis?
9. A rómaiak bosszút álltak ⁴ az ellenségen a jogtalanságokért.	Romani hostes pro iniuriis ulti sunt.
10. A fiú bosszút állt ⁴ atyjáért.	Filius patrem ultus est.
11. A beteg tanácsot kért az orvostól.	Aegrotus medicum consuluit.
12. Mindig ismeretlen bajtól félek.	Semper malum ignotum metuo.
13. Mikor fogyott el a pénzed? (Mikor hagyott el téged a pénz?)	Quando pecunia te defecit?
14. Miért kerülöd atyád tekintetét?	Quare fugis conspectum patris?
15. Tisztességes (dolog) a hozzáértőktől tanácsot kérni.	Honestum est peritos consulere.
16. Tisztelettel tartozol tanáraidnak.	Honorem debes magistris tuis.
17. Mindig kerülöd a büszkeséget!	Semper fuge superbiam!
18. A vezér bosszút fog állni az ellenségen a király haláláért.	Dux hostes pro morte regis ulciscetur.
19. A kutya a tolvajnak is hízeleg.	Canis furem quoque adulatur.
20. Katonáink nem féltek a veszedelmektől.	Milites nostri pericula non timuerunt.
21. Deák Ferenc bölcsessége segített Magyarországon.	Sapientia Francisci Deák Hungariam adiuvit.
22. Ki fog bosszút állni ezekért a jogtalanságokért?	Quis has iniurias ulciscetur?
23. A diákban bennszorult a szó. (A diákot elhagyta a hang.)	Discipulum vox defecit.

24. A szorgalmas diák sohse fut a munka elől. (Kerüli a munkát.)	Discipulus diligens nunquam fugit laborem.
25. Miért hízelegsz ennek az embernek?	Quare hunc hominem adularis?
26. Rád is vár a halál.	Mors etiam te manet.
27. Büntetés vár rám, ha ezt megcsinálom.	Poena manet me, si hoc facio.
28. A köznép félt az atyák erőszakosságától.	Plebs violentiam patrum timebat.

7. Accusativus a személytelen igék mellett

a) Decet stb. után (J 122 a, E 159)

1. A tanulókhöz szorgalom illik.	Discipulos diligentia decet.
2. A dolog nem kerülte el atyád figyelmét. (Atyádat.)	Res non praeteriit patrem tuum.
3. Minden polgárhoz illik a hazát szeretni.	Omnes cives decet patriam amare.
4. Talán sohse fogok csalódni ebben a reményemben. (Ez a remény sohse csap be engem.)	Fortasse nunquam haec spes me fallet.
5. Ami illik a férfihoz, gyakran nem illik a gyermekhez.	Quod virum decet, puerum saepe dedecet.
6. Minden gyermek örömét leli a játékban. (Minden gyermeket gyönyörködtet a játék.)	Omnes pueros ludus iuvat.
7. A dolog nem sokáig maradt rejtve a király előtt.	Res non diu regem latuit.
8. Jólesik nekünk téged látni. (Gyönyörködtet bennünket.)	Iuvat nos te videre.
9. Illik az ifjakhoz utánozni a kiváló férfiakat.	Iuvenes decet viros egregios imitari.
10. Csalódtam ebben a véleményemben. (Ez a véleményem megcsalt engem.)	Haec opinio me fefellit.
11. Szerénység illik az ifjúhoz.	Modestia decet adolescentem.
12. A tanuló restsége nem kerülte el a tanár figyelmét. (A tanárt.)	Pigritia discipuli magistrum non fugit.
13. Mindenki örömét leli a szép muzsikában. (Mindenkét gyönyörködtet a zene.)	Musica pulchra omnes iuvat.
14. Ez a tett nem illett hozzád.	Hoc factum te dedecuit.
15. Szomorúságod nem kerüli el figyelmemet. (Engemet.)	Tristitia tua me non praeterit.
16. Ezek a szavak hozzád legkevésbbé illenek.	Haec verba te minime decent.
17. Az ellenség tervei nem kerülték el a vezér figyelmét. (A vezért.)	Consilia hostium ducem non praeterierunt.

18. Ki nem leli örömét a könyvekben? (Kit nem gyönyörködtetnek a könyvek?)	Quem libri non iuvant?
19. Ez nem fogja elkerülni atyád figyelmét. (Atyádat.)	Hoc patrem tuum non praeteribit.
20. Hogyan kerülhették el figyelmedet ezek a könyvek? (Tégedet.)	Quomodo hi libri te praeterire potuerunt?

b) Miseret stb. után (J 122 b, E 159)

1. Szánjuk a szegényeket. [Eltölt bennünket a szegényeknek a (szánása.)]	Miseret nos pauperum.
2. A gonosztevő megbánta a gaztettét. [A gonosztevőt eltöltötte gaztettének a (bánása.)]	Latronem paenituit sceleris.
3. Ez a tanuló restelli a munkát. [Ezt a tanulót eltölti a munkának a (restellése.)]	Hunc discipulum piget laboris.
4. Valamikor bánni fogod lustaságodat. [Majd eltölt téged a lustaságnak a (megbánása.)]	Aliquando paenitebit te pigritiae.
5. Miért unod az életet? [Miért tölt el téged az életnek az (unása?)]	Quare te vitae taedet?
6. Restellem hanyagságomat. [Eltölt engem hanyagságomnak a (restellése.)]	Piget me negligentiae meae.
7. Szánlak téged, fiú! (Eltölt engem az irántad való szánalom.)	Miseret me tui, puer!
8. Sohasem bántam meg ezt a tettemet. [Sohasem töltött el engem ennek a tettnek a (bánata.)]	Nunquam me huius facti paenituit.
9. Miért nem szánjátok meg ezeket a nyomorultakat? [Miért nem tölt el benneteket ezeknek a nyomorultaknak a (megszánása)?]	Quare non miseret vos horum miserorum?
10. Unjuk mindig ugyanazokat a dolgokat hallani. (Untat bennünket.)	Taedet nos semper eadem audire.
11. Sohasem szégyeltem ezt megvallani. (Sohasem töltött el engem a szégyen.)	Nunquam puduit me hoc fateri.
12. Az Isten is megkönyörül az alázatos bűnösökön. [Az Istent is eltölti a bűnösök (megszánása.)]	Etiam Deum miseret peccatorum humilium.
13. Sokan restellik szegénységüket. [Sokakat eltölt a szegénységük (szégyene).]	Multos piget paupertatis.
14. Meg fogjátok bánni ezeket a terveket. (Bánattal fog eltölteni bennetek ezeknek a terveknek a [kigondolása].)	Paenitebit vos huius consilii.

15. A rómaiak sohasem unták meg a játékokat. (A rómaiakat sohasem töltötte el a játékoknak a [megunása].)	Romanos ludorum nunquam pertaesum est.
16. Ki nem unja a fecsegőt? (Kit nem tölt el unalommal a fecsegőnek a [beszéde].)	Quem non taedet loquacis?
17. Tisztességes szülők szégyenlik a rossz fiúkat. (A tisztességes szülőket eltölti a rossz fiúknak a [szégyenlése].)	Parentes honestos pudet filii improbi.
18. Rövidesen megbánta ezt a tettét is. (Eltöltötte őt ennek a tettének a [megbánása].)	Brevi etiam huius facti paenituit eum.
19. A nép megunta a királyt. (A népet eltöltötte a királynak a [megunása].)	Populum pertaesum est regis.
20. Sohasé szégyelld egyszerű szüleidet! (Sose töltsön el tégedet egyszerű szüleidnek a [szégyenlése].)	Nunquam pudeat te humilium parentum tuorum!
21. Az emberek gyakran megbánják előbbi szándékukat. (Az embereket eltölti előbbi szándékuknak a [megbánása].)	Homines saepe paenitet prioris consilii.
22. Sohasem restelled ezt a vállalkozásodat? (Nem töltött el tégedet sohasem ennek a vállalkozásodnak a [szégyene]?)	Nunquam te huius incepti piguit?
23. A király nagyon megszánta őket. (A királyt eltöltötte azoknak a [megszánása].)	Regem valde miseruit eorum.

8. Accusativus loci (J 123 a, E 163)

1. Atyám Rómába utazott.	Pater meus Romam profectus est.
2. Akarsz-e velem jönni Athénbe?	Vis-ne mecum Athenas venire?
3. A katonák tegnap Delusba hajóztak.	Milites heri Delum navigaverunt.
4. A hajóhad Karthágóba utazott.	Classis Carthaginem profecta est.
5. Anyám Budapestre érkezett.	Mater mea Budapestinum pervenit.
6. A követ Korinthusba ment.	Legatus Corinthum se contulit.
7. Holnap hazamegyek (v. hazamegyünk).	Cras domum redibo (v. domos redibimus).
8. Igen szívesen megyek falura.	Libentissime me rus confero.
9. A katonák a táborból hazatértek.	Milites ex castris domos redierunt.
10. Miért utazol el Corioliba?	Quare Coriolos proficisceris?
11. Kit küldtek követnek Veiibe? + (Ki küldetett mint követ?)	Quis Veios legatus missus est?
12. A beteg tanulót hazavezették. + (A tanuló vezetett.)	Discipulus aegrotus domum reductus est.
13. Mikor akarsz visszatérni Budapestre?	Quando vis Budapestinum reverti?

14. A te gyermekeid vezettek bennünket haza.	Liberi tui nos domos deduxerunt.
15. Sok hajót küldtek Ciprusba. + (Sok hajók küldettek.)	Multae naves Cyprum missae sunt.
16. Atyám Róma városába (v. Rómába, az örök városba) utazott.	Pater meus in urbem Romam (v. Romam, in urbem aeternam) profectus est.
17. A vezér Tarquiniibe, Etrúria legvirágzóbb városába ment.	Dux Tarquinius, in urbem Etruriae florentissimam se contulit.
18. A költő Antiochia városába (v. Antiochiába, az igen híres városba) érkezett.	Poeta in urbem Antiochiam (v. Antiochiam, in urbem celeberrimam) pervenit.
19. Miért nem jössz Budapestre, a legszebb városba?	Quare non venis Budapestinum, in oppidum pulcherrimum?
20. A szép Szombathelyre utazom.	Sabariam, in urbem pulcherrimam proficiscor.

9. Accusativus temporis (J 123 b, E 164₂)

1. A kényúr tíz évig nyomta el a várost.	Tyrannus decem annos urbem opprimebat.
2. Ez az öreg nyolcvan éves.	Hic senex octoginta annos natus est.
3. A király már három éve uralkodik (vagy harmadik éve).	Rex tres iam ⁵ annos (annum iam tertium) regnat.
4. Nyolc évig járunk ebbe az iskolába. (Látogatjuk ezt az iskolát.)	Octo annos hanc scholam frequentamus.
5. Már tíz napja olvasom ezt a könyvet.	Decem iam dies hunc librum lego.
6. Tizenhárom éves vagyok.	Tredecim annos natus sum.
7. Az ellenség sok hónapon keresztül a városban tartózkodott.	Hostes multos menses in urbe commorabantur.
8. Néhány napig itt akarok maradni.	Aliquot dies hic manere volo.
9. Egy egyhónapos gyermek halt meg tegnap.	Puer unum mensem natus heri mortuus est.
10. Két egyhónapos gyermek halt meg tegnap.	Duo pueri unum mensem nati heri mortui sunt.
11. Egyes állatok egy napig élnek.	Quaedam animalia unum diem vivunt.
12. A király húszéves korában foglalta el a trónt (az uralmat).	Rex viginti annos natus dominatum occupavit.
13. A katonák sok napig harcoltak.	Milites multos dies dimicabant.
14. Az ő atyja negyvenéves korában halt meg.	Pater eius quadraginta annos natus mortuus est.
15. A király már hat napja jár-kezel ezen a vidéken.	Rex sex iam dies in hac regione versatur.
16. Ez a férfi sok éven keresztül vak volt.	Hic vir multos annos caecus erat.

17. A gyermekek hatéves korukban kezdenek iskolába járni. (Látogatni az iskolát.)	Pueri sex annos nati scholam frequentare incipiunt.
18. Atyám már három (vagy harmadik) hónapja távol van.	Pater meus tres iam menses (v. mensem iam tertium) abest.
19. Ma csak öt órát aludtam.	Hodie quinque horas tantum dormiebam.
20. A hadsereg egy éjen át a város előtt volt.	Exercitus unam noctem ante urbem erat.
21. A beteg már ötödik napja semmit sem eszik.	Aegrotus quintum iam diem nihil edit.

10. Accusativus mensurae (J 123 d, E 164₁)

1. Ez a torony harminc láb ¹⁸ magas.	Haec turris triginta pedes alta est.
2. Ez az út húsz láb széles.	Haec via viginti pedes lata est.
3. A város a tengertől ezer lépésnyire volt.	Urbs a mari mille passus aberat.
4. A katonák húsz láb széles árkot húztak.	Milites fossam viginti pedes latam duxerunt.
5. A házak nyolcvan lépésnyire álltak egymástól.	Domus octoginta pedes inter se distabant.
6. Ez az árok kétszáz lépés hosszú.	Haec fossa ducentos pedes longa est.
7. A katonák negyven láb magas sáncot ⁶ hánytak.	Milites aggerem quadraginta pedes altum exstruxerunt.
8. A folyó a várostól hétszáz lépésnyire van.	Flumen ab urbe septingentos passus abest.
9. A rómaiak az ellenségtől ezer lépésnyire táborot vertek.	Romani mille passus ab hostibus castra posuerunt.
10. A templomunk hatvan láb hosszú.	Templum nostrum sexaginta pedes longum est.
11. Az ellenséges hadsereg a mi táborunktól ezer lépésnyire megtelepedett.	Exercitus inimicus mille passus a castris nostris consedit.

11. Kettős Accusativus

a) Appellare stb. mellett (J 125 a, E 161)

1. A magyar nép Mátyást királlyá választotta.	Populus Hungaricus Matthiam regem creavit.
2. Miért tartasz engemet jónak?	Quare me bonum habes?
3. Az egész nép Cicerót konzulnak nyilvánította.	Omnis populus Ciceronem consulem declaravit.
4. A katonák a csatában bátraknak mutatkoztak.	Milites in pugna se fortes praestiterunt.
5. A történelmet az élet mesterének mondjuk.	Historiam magistrum vitae dicimus.

6. A magyarok Mátyást igazságosnak hívják.	Hungari Matthiam iustum appellant.
7. Barátainknak tartunk benneteket.	Vos amicos nostros habemus.
8. Sokan semmit sem tartanak helyesnek.	Multi nihil rectum ducunt.
9. A vezér kegyesnek mutatkozott.	Dux se clementem praebuit.
10. A gazdagság már sokat büszkévé tett.	Divitiae iam multos superbos reddiderunt.
11. Ezt a férfiút bölcsnek nevezem.	Hunc virum sapientem dico.
12. A barátság az életet kellemessé teszi.	Amicitia vitam iucundam facit.
13. A vezér minden katonát hűségeseknek tartott.	Dux omnes milites fideles habebat.
14. Az igazságot mindig a legfőbb jónak tartsd!	Iustitiam semper summum bonum habe!
15. Az ész teszi az embert a föld urává.	Mens facit hominem dominum terrae.
16. A katonák Hannibált vezérül választották maguknak.	Milites Hannibalem sibi ducem creaverunt.
17. A szülők életünket könnyűvé teszik.	Parentes vitam nostram facilem efficiunt.
18. A költők a Holdat az ég királynőjének nevezik.	Poetae Lunam reginam coeli appellant.
19. Mindig okosnak mutatkozzál!	Semper prudentem te praesta!
20. A kapzsi a szegénységet szörnyű nagy vétkeknek tartja.	Avarus paupertatem ingens vitium habet.
21. Szent István igen bölcs királynak mutatkozott.	Sanctus Stephanus se regem sapientissimum praestitit.
22. Az eső a szántóföldet termékennyé teszi.	Pluvia agrum fertilem efficit.
23. A punok Hannibált fővezérré tették.	Poeni Hannibalem imperatorem fecerunt.
24. A bűn az embereket nyomorultakká teszi.	Scelus homines miseros facit.
25. A szerencse néha az alázatosakat is elbizakodottá teszi.	Fortuna nonnunquam etiam humiles superbos reddit.

b) Docere és celare mellett (J 125 b, E 165)

1. A latin nyelvre tanítalak tégedet.	Doceo te linguam Latinam.
2. Hibáimat nem tudom elrejteni előled.	Vitia mea te celare non possum.
3. A tanár (úr) minket sok (dolog)ra tanított.	Magister nos multa docuit.
4. Nem titkolom el előttetek a tervemet.	Non celo vos consilium meum.
5. Atyám tanította testvéremet erre a művészetre.	Pater fratrem meum hanc artem docuit.
6. A követ mindenki elől eltitkolja utazásának célját.	Legatus finem itineris omnes celat.

7. Ki tanítja a nővéredet zenére?	Quis sororem tuam musicam docet?
8. Miért titkoltad el ezt előlem?	Quare me hoc celavisti?
9. A szükség sokra megtanítja az embereket.	Necessitas homines multa docet.
10. Te tanítottál engemet anyanyelvemre.	Tu me linguam vernaculam docuisti.
11. Senki sem rejtheti el bűneit az Isten elől.	Nemo peccata sua Deum celare potest.

12. Genitivus proprietatis (J 127, E 213)

1. A tanuló kötelessége szorgalmasan tanulni.	Discipuli est diligenter discere.
2. Könnyelműség jele ilyeneket mondani.	Levitatis est talia dicere.
3. A bíró hivatala a gonoszokat megbüntetni.	Iudicis est improbos punire.
4. Az én feladatomban tanítani, a tiéteké tanulni.	Meum est docere, vestrum discere.
5. Az ő feladata a várost megvédeni az ellenségtől.	Eius est urbem ab hostibus defendere.
6. Az ő feladatuk a király útját előkészíteni.	Eorum est iter regis praeparare.
7. Emberiesség jele a nyomorultakon segíteni.	Humanitatis est miseros iuvare.
8. A gyermekek kötelessége engedelmessé válni a szülőknek.	Liberorum est parentibus oboedire.
9. Kötelességünk hálát adni Istennek a jótéteményekért.	Nostrum est Deo pro beneficiis gratias agere.
10. Az esztelenek szokása bolondokat beszélni.	Demenis est stulta loqui.
11. Mindenegybes embernek szokása tévedni.	Cuiusvis hominis est errare.
12. Kötelességek szeretni a hazát.	Vestrum est patriam amare.
13. A katonák feladata bátran harcolni.	Militum est fortiter pugnare.
14. Nem szokásom hazudni.	Non est meum mentiri.
15. A bátor férfiak szokása a fájdalmat türelmesen elszünetelni.	Virorum fortium est dolorem toleranter pati.
16. Nagy tehetség jele új dolgokat feltalálni.	Magni ingenii est nova invenire.
17. A vezér feladata minden szükséges dolgot elő készíteni.	Ducis est omnia necessaria praeparare.

13. Genitivus az interest mellett (J 128, E 213 c)

1. A polgároknak érdekében áll, hogy a hivatalnokok igazságosak legyenek.	Civium interest magistratus iustos esse.
2. Atyádnak nagyon érdekében áll, hogy te szorgalmas légy.	Patris tui multum interest te diligentem esse.

3. A rómaiaknak érdekében állott, hogy Karthágó elpusztuljon.	Romanorum intererat Carthaginem deleri.
4. A tanulónak érdekében áll, hogy szorgalmasan tanuljon.	Discipuli interest diligenter discere.
5. Nekünk nagyon érdekünkben áll ezt tudni.	Nostra magnopere interest hoc scire.
6. A hazának érdekében áll, hogy a polgárok megelégedettek legyenek.	Patriae interest cives contentos esse.
7. Az államnak nagyon érdekében áll, hogy a művészetek viruljanak.	Civitatis magnopere interest artes florere.
8. Nekünk is, nektek is érdekünkben áll, hogy a haza ép legyen.	Et nostra et vestra interest, ut patria salva sit.
9. Nekik legkevésbé áll érdekükben, hogy ezt megcsináld.	Eorum minime interest, ut hoc facias (intererat ⁷ ... faceres).
10. Nekem nagyon érdekemben áll, hogy téged lássalak.	Mea magnopere interest, ut te videam (intererat ... viderem).
11. Neki érdekében áll, hogy velünk jöjj.	Illius interest, ut nobiscum venias (intererat ... venires).
12. Érdeketekben áll, hogy ne késlekedjete.	Vestra interest, ne moram faciatis (intererat ... faceretis).
13. Érdekedben áll, hogy ne lássa ezt a tanár (úr).	Tua interest, ne magister hoc videat (intererat ... videret).

14. Genitivus obiectivus főnevek mellett (J 129, E 209)

1. Az ellenségtől való félelem betöltötte a várost.	Timor hostium urbem implevit.
2. Minden ifjúhoz illik a dicsőségvágy.	Cupiditas gloriae omnes iuvenes decet.
3. Az erőidben való bizakodás könnyen tönkre tehet téged.	Fiducia virium te facile perdere potest.
4. Az embergyűlölet a lélek betegsége.	Odium hominum morbus animi est.
5. Kellemes az elmúlt bajokra való emlékezés.	Iucunda est memoria malorum praeteritorum.
6. A hazaszeretet a legszebb erény.	Amor patriae virtus pulcherrima est.
7. A vezér meg akarta bosszulni a római népen esett sérelmeket.	Dux iniurias populi Romani ulcisci voluit.
8. A beteg halálfélelmet érez.	Aegrotus timorem mortis sentit.
9. A győzelembe vetett remény töltött el minden katonát.	Spes victoriae omnes milites implevit.
10. A szülők iránti kegyelet legyen számodra a legfőbb törvény!	Pietas parentum tibi suprema lex esto.
11. A munkakerülés már sokakat tönkre tett.	Fuga laboris iam multos perdidit.
12. A veszélyektől való félelem nem félemlítette meg őt.	Timor periculorum eum non perterruit.

13. Szüleink tanítottak bennünket először istenszeretetre. (Mint elsők.)	Parentes primi nos amorem Dei docebant.
14. A szerencsétlenségre való gondoskodás keresztény erény.	Cura miserorum virtus Christiana est.
15. A jobb időbe vetett remény a szomorúakat is felvidítja.	Spes aetatis melioris etiam tristes exhilarat.

15. Genitivus obiectivus melléknevek mellett (J 130, E 210)

1. A város tele van katonákkal.	Urbs militum plena est.
2. Nővérem igen jártas a zenében.	Soror mea musicae peritissima est.
3. Az emberek természete újdonságra vágyó.	Natura hominum rerum novarum est avida.
4. Mindenki gyűlöli a jótéteményekről megfeledkezőt.	Omnes immemorem beneficiorum oderunt. ⁸
5. Nem vagyok járatlan a történelemben.	Non sum ignarus historiae.
6. Egyedül az ember eszes lény. (Részben az észben.)	Homo solus est rationis particeps.
7. Ő is be volt avatva az összeesküvésbe.	Etiam ille coniurationis conscius erat.
8. A tengerek tele vannak nagy állatokkal.	Maria plena sunt animalium magnorum.
9. A bírónak járatosnak kell lennie a törvényekben. (A bírónak tartozik lenni.)	Iudex legum peritus esse debet.
10. A rómaiak nem mindig törekedtek békére. (Nem voltak törekvők.)	Romani non semper pacis studiosi erant.
11. Barátom tanácsalansan jött hozzám. (Mint nem részben.)	Amicus consilii expertus ad me venit.
12. A katonák részesek a zsákmányban. (Részesekké tettek.)	Milites praedae participes sunt facti.
13. Már most gondoljatok a jövőre! (Legyetek emlékezők.)	Iam nunc estote memores futuri!
14. A vezérnek járatosnak kell lennie a hadügyben. (A vezér tartozik lenni.)	Dux rei militaris peritus esse debet.
15. Sokan pénzéhesek. (Pénz után vágyódók.)	Multi sunt pecuniae avidi.
16. Ez a tanuló semmit sem tud. (Minden dologban járatlan.)	Hic discipulus omnium rerum inscius est.
17. Minden emberi (dolog) tévedésekkel van tele.	Omnia humana errorum sunt plena.
18. Sose vágyódjál gazdagság után! (Légy vágyódó.)	Nunquam sis divitiarum cupidus!
19. Mindig emlékezni fogok erre a jótéteményedre. (Emlékező leszek.)	Semper huius beneficii tui memor ero.
20. A vitéség veszély után vágyik. (Vágyódó.)	Avida est periculi virtus.

21. Sokan voltak részeseek az összeesküvésben.	Multi erant participes coniurationis.
22. Járatlan vagyok a latin nyelvben.	Imperitus sum linguae Latinae.
23. A rómaiak nagyon járatosak voltak a hadügyben.	Romani peritissimi erant rei militaris.
24. A matrónák szomorúan Coriolanushoz mentek. (Mint szomorúsággal teltek.)	Matronae maeroris plenae ad Coriolanum ibant.
25. A jövőre gondolva légy szorgalmas! (Mint megemlékező a jövőről.)	Memor futuri diligens esto!

16. Genitivus obiectivus participiumok mellett (J 130, E 210 c)

1. A békeszerető nem civa kodik.	Pacis amans non altercatur.
2. Ez az asszony istenfélő.	Haec mulier Dei metuens est.
3. A katonáknak bírniok kell a szomjúságot. (A katonák tartoznak tűrök lenni.)	Milites sitis patientes esse debent.
4. A munkakerülő tanulók nem haladnak elő a tudományokban.	Discipuli laboris fugientes non proficiunt in litteris.
5. Az északi népek edzettek a hideg ellen.	Populi septentrionales frigoris patientes sunt.
6. Széchenyi István igen hazaszerető férfiú volt.	Stephanus Széchenyi vir patriae amantissimus erat.

17. Genitivus qualitatis (J 133, E 211, 214)

1. Ez a tanuló kiváló tehetségű ifjú.	Hic discipulus est iuvenis ingenii excellentis.
2. Az én barátom atyja nagy befolyású férfiú.	Pater amici mei est vir magnae potentiae.
3. Családunknak nagy értékű könyvei vannak.	Familia nostra libros magni pretii habet.
4. Ez a tanár kiváló képzettségű.	Hic magister est eximiae eruditionis.
5. Anyám derűs kedélyű asszony.	Mater mea est mulier sereni ingenii.
6. Az én ruhám zöld színű.	Vestis mea est viridis coloris.
7. Az én barátom közepes tehetségű tanuló.	Amicus meus est discipulus mediocris ingenii.
8. A vezér főleg az alsóbbrendű katonákat dicsérte meg.	Dux imprimis milites inferioris ordinis laudavit.
9. Az erény nagyobb értékű, mint a gazdagság.	Virtus est maioris pretii, quam divitiae.
10. A nagy tehetségű költő háborúban halt meg.	Poeta magni ingenii in bello mortuus est.

11. Könnyű fegyverzetű katonák jöttek tegnap a városba.	Milites levis armaturae heri in urbem venerunt.
12. Szokatlan nagyságú állatok élnek a tengerekben.	Animalia insolitae magnitudinis vivunt in maribus.
13. Az én atyám is ilyen korú férfiú. (Ezen korú.)	Etiam pater meus vir huius aetatis est.
14. Nagyatyám igen nagy tekintélyű férfiú volt.	Avus meus vir summae auctoritatis erat.
15. Nagyanyám kiváló szépségű asszony volt.	Avia mea mulier excellentis pulchritudinis erat.
16. Egy nagy bölcsességű férfiú tanított engem erre.	Vir magnae sapientiae me hoc docuit.
17. Ezek az ifjak hevesek. (Heves lelkűek.)	Hi iuvenes fervidi animi sunt.
18. Nagyatyám már élemedett korú férfiú. (Súlyosabb korú.)	Avus meus iam vir gravioris aetatis est.
19. A testvérem szépreményű ifjú. (A legjobb réményű.)	Frater meus adolescens optimae spei est.
20. A katonák egy kiváló vitézségű férfiút választottak vezérré.	Milites virum eximiae virtutis ducem creaverunt.
21. Ez (a dolog) nagy jelentőségű.	Hoc magni momenti est.
22. Ez a tanuló nehéz felfogású. (Kemény felfogású.)	Hic discipulus durae capacitatis est.
23. Nővérem egy kis súlyú gyűrűt kapott atyámtól.	Soror mea a patre anulum parvi ponderis accepit.
24. A költő atyja nem volt szenátor-rendű ember.	Pater poetae non erat homo ordinis senatorii.

18. Genitivus quantitatis (J 134, E 211, 214)

1. A rómaiak ötszáz hajóból álló hajóhadat állítottak össze.	Romani classem quingentarum navium comparaverunt.
2. Egy negyvenéves férfiú lett a vezér.	Vir quadraginta annorum dux factus est.
3. A mi utunk háromnapos volt.	Iter nostrum trium dierum erat.
4. A büntetés tízévi számkivetés volt.	Poena erat exsilium decem annorum.
5. A katonáknak néhány (kevés) napi pihenőt adtak a csata után. +	Militibus post pugnam quies paucorum dierum data est.
6. Katonáink három hónapi eledelt vittek magukkal.	Milites nostri cibaria trium mensium secum tulerunt.
7. Ez az út csak ezer lépés(nyi).	Haec via est tantum mille passuum.
8. Testvérem kilenc éves.	Frater meus est novem annorum.
9. A fal magassága tizenhat láb(nyi) volt.	Altitudo muri erat sedecim pedum.
10. Egy három éves gyermek tegnap elveszett.	Puer trium annorum heri amissus est.
11. A hajó négynapos út után elmerült.	Navis post iter quattuor dierum submersa est.

12. A város körül tizenöt lábnyi árkot vontak. +	Circa urbem fossa quindecim pedum ducta est.
13. Egy egyhónapos csecsemőt temetnek ma. +	Infans unius mensis hodie sepelitur.

19. Genitivus partitivus (J 135, E 212)

1. Afrikában nagy mennyiségű aranyat találnak. + (Az arany nagy mennyisége található.)	Magna vis auri in Africa invenitur.
2. Kinek adott meg az Isten a halandók közül mindent?	Cui mortalium Deus omnia dedit?
3. A katonák közül kevesen térhettek haza.	Pauci militum domos reverti potuerunt.
4. A tanulók közül senki sem olvasta el ezt a könyvet.	Nemo discipulorum hunc librum perlegit.
5. A vezér a katonák közül az öregebbeket hazájukba visszaküldte.	Dux seniores militum in patriam remisit.
6. Ki a legszorgalmasabb az összes tanulók közül?	Quis est omnium discipulorum diligentissimus?
7. Mindenki közül elsőnek én láttalak téged. (Mint első.)	Primus omnium ego te vidi.
8. Mi újságot hallottál? (Mi szomorút hallok?)	Quid novi audisti? (Quid triste ⁹ audio?)
9. A légiók közül kettő megtámadta az ellenséget.	Legionum duae hostes adortae sunt.
10. Abban az ifjúban van elég lélek.	In isto iuvene satis animi est.
11. A rómaiak közül sokan fogságba estek.	Multi Romanorum capti sunt.
12. Néhányan a barátaim közül talán meg fognak érteni engem.	Nonnulli amicorum meorum me fortasse intelligent.
13. Azok közül a fák közül sokat én ültettem.	Multas istarum arborum ego sevi.
14. Atyám sok pénzt kapott a házáért.	Pater meus multum pecuniae ¹⁰ pro domo accepit.
15. Valami újat (jobbat) kívánok hallani.	Aliquid novi (melius ⁹) audire cupio.
16. Semmi okosat sem hallottam tőle. (Okosságot.)	Nihil prudentiae ab eo audivi.
17. A halandók közül senki sem tudja előre halála óráját.	Nemo mortalium horam mortis praenoscit.
18. A magyar királyok közül a legkiválóbb Szent István volt.	Excellentissimus regum Hungariae Sanctus Stephanus erat.
19. Ki üdvözli majd közülünk a tanár urat?	Quis nostrum salutabit magistrum?
20. Közületek senkit sem láttam tegnap.	Heri neminem vestrum vidi.
21. Az emberek nagy sokasága kísérte a költőt a sírhoz.	Magna multitudo hominum poetam ad sepulcrum comitati sunt. ¹¹

22. Semmi szépet (örvendetesét) sem mondhatok erről az ügyről.	Nihil pulchri (laetabile ⁹) de hac re dicere possum.
23. A katonák közül a legbátrabbak elestek a csatában.	Fortissimi milítum in pugna ceciderunt.
24. Ma a polgárok közül keveset láthatsz az utcákon.	Hodie paucos civium in viis videre potes.
25. Barátaim közül három tegnap meglátogatott engem.	Tres amicorum meorum heri me visitabant.
26. Közületek valaki talán meg tudja mondani ezt nekem.	Aliquis vestrum fortasse hoc mihi dicere potest.
27. Ebben a férfiúban több erő, mint tehetség van.	In hoc viro plus inest virium, quam ingenii.
28. Ne mondj semmi hamisat!	Nihil falsi dicas!
29. Valami rosszat (szomorút) hallottam róla.	Aliquid mali (triste ⁹) de eo audivi.
30. Már elég példát láttál. (A példákából eleget.)	Iam satis exemplorum vidisti.
31. Több tiszteletet a szülők iránt!	Plus honoris erga parentes!
32. Minden ember közül az első Ádám volt.	Primus omnium hominum erat Adam.
33. Tégy mindennap valamelyes jót!	Fac cotidie aliquantum boni!
34. Minden nép közül a leggazdagabbak az angolok.	Omnium populorum di(vi)tissimi sunt Britanni.
35. Testvéreim közül a nagyobbik tegnap beteg lett.	Maior fratrum meorum heri aegrotus est factus.
36. Volt-e tegnap elég időd? (Bírtál-e?)	Habuisti-ne heri satis temporis?
37. Miért kívánsz kevesebb munkát és több pénzt?	Quare postulas minus laboris et plus pecuniae?
38. A tanulók közül egyik sem szorgalmasabb, mint ez.	Nullus (v. nemo) discipulorum diligentior est, quam hic.
39. Ma is (csak) kevés hasznom volt. (Hasznot csináltam.)	Hodie quoque paulum lucri feci.
40. A katonák közül az (egyik) rész átkelt a folyón.	Pars militum flumen transgressi sunt. ¹¹
41. A szerencsében igen kis hűség van. (A szerencse bír igen keveset a hűségből.)	Minimum fidei habet fortuna.
42. Akkor nagy mennyiségű gabonát adtak a népnek. + (A gabona nagy bősége adatott.)	Magna copia frumenti tunc plebi data est.

20. Genitivus partitivus számnevek mellett

1. 3000 (1000) katona esett el ebben a csatában.	Tria milia militum (mille milites) in hac pugna ceciderunt.
2. A királynak 13,000 (13,800) gyalogosa volt.	Rex tredecim milia peditum (tredecim milia octingentos pedites) habuit.

3. A vezér 2000 (1000, 1200) lovast küldött az ellenség ellen.	Dux duo milia equitum (mille equites, mille ducentos equites) contra hostes misit.

21. Genitivus pretii (J 136, E 215)

1. A bölcs férfiú kevésre becsüli a vagyont.	Vir sapiens divitias parvi ducit.
2. A király nagyra értékelte a vezér szolgálatát.	Rex operam ducis magni aestimavit.
3. Többre értékellek tégedet, mint mindenki más.	Pluris te habeo, quam omnes alios.
4. A te tudományod keveset ér.	Scientia tua parvi est.
5. Annyiért adom el ezt a házat, amennyiért akarod.	Tanti vendo hanc domum, quanti vis.
6. A magyarok a vitézséget mindig igen sokra tartották.	Hungari virtutem semper plurimi habebant.
7. Annyiért vettem a könyveket, amennyit érnek.	Libros tanti emi, quanti sunt.
8. Mennyire becsülöd ezt a villát?	Quanti aestimas hanc villam?
9. A pazarló a saját (dolgait) mindig igen kevésre becsüli.	Prodigus sua semper minimi pendit.
10. Barátom, téged igen sokra tartalak.	Amice, te plurimi facio.
11. Nem adtam el többért a lovaimat, mint te.	Non pluris equos meos vendidi, quam tu.
12. Sokan az erényt kevesebbre becsülik, mint a pénzt.	Multi virtutem minoris aestimant, quam pecuniam.
13. A test egészségét sokra értékeljük.	Sanitatem corporis magni facimus.
14. A vezér a követek szavait kevésbe vette.	Dux verba legatorum parvi fecit.
15. Ez a férfiú többet ér, mint ötven más.	Hic vir pluris est, quam quinquaginta alii.
16. A kereskedők a pénzt mindig sokra becsülik.	Mercatores pecuniam semper magni aestimant.
17. Többet ér a szorgalom, mint a lustaság.	Diligentia pluris est, quam pigritia.
18. Többre tartom a testvéredet, mint a barátját.	Fratrem tuum pluris habeo, quam amicum eius.
19. Annyiért adom el ezeket a könyveket neked, amennyiért vettem őket.	Tanti hos libros tibi vendo, quanti eos emi.
20. Aki a saját (dolgait) kevésre becsüli, a másokéit még kevesebbre fogja becsülni.	Qui sua parvi pendit, aliena etiam minoris pendet.

22. Genitivus memoriae (J 137, E 216)

1. Miért feledkeztél meg kötelességedről?	Quare oblitus es officii tui?
2. Emlékezzetek meg a holtakról!	Mementote mortuorum!
3. Hogyan tudtál elfeledkezni hazádról?	Quomodo potuisti oblivisci patriae tuae?

4. Uram, emlékezzél meg rólam!	Domine, memento mei!
5. Nem könnyű (dolog) elfeledni a jogtalanságokat.	Non est facile oblivisci iniuriarum.
6. Atyám figyelmeztetett engemet ígéreteimre.	Pater me commonuit promissi mei.
7. Az igazi barát sohse feledkezik meg barátjáról.	Verus amicus amici nunquam obliviscitur.
8. Egykor jólesik majd visszaemlékezni ezekre a napokra.	Horum dierum meminisse aliquando iuvabit.
9. Anyám jutott mindjárt eszembe.	Matris meae venit mini statim in mentem.
10. Emlékeztetek régi barátságunkra.	Commoneo te veteris amicitiae nostrae.
11. Emlékezzünk a magyarok ősi vitézségéről!	Reminiscamur virtutis pristinae Hungarorum!
12. Feledd el az én heves szavaimat!	Obliviscere vehementium verborum meorum!
13. Kellemes (dolog) visszaemlékezni a fáradságokra.	Iucundum est meminisse laborum.
14. Erre a napra sohse tudok majd kellemesen visszagondolni.	Huius diei nunquam iucunde reminisci potero.
15. A büszkék könnyen megfeledkeznek az emberi gyarlóságról.	Superbi facile obliviscuntur debilitatis humanae.
16. Semmi sem emlékeztet bennünket itt az ősi dicsőségre.	Nihil admonet nos hic gloriae pristinae.
17. A hálás gyermekek sohse felejtik (feledkeznek) el a szülők jótéteményeit.	Liberi grati nunquam obliviscuntur beneficiorum parentum.

23. Genitivus criminis (J 138, E 217)

1. A tanár ezt a tanulót lustasággal vádolja.	Magister hunc discipulum pigritiae accusat.
2. Három katonát elítéltek szökésért. +	Tres milites fugae damnati sunt.
3. A bíró felmentette a vádlottat a gyilkosság vádja alól.	Iudex reum caedis absolvit.
4. Miért vádolnak téged lopással? +	Quare furti accusaris?
5. Senki sem mentheti fel őt a kegyetlenség vádja alól.	Nemo eum crudelitatis absolvere potest.
6. Sok földművest gyujtogatás miatt törvény elé idéznek. +	Multi agricolae incendii arcessuntur.
7. Minden árulót fejvesztésre ítélnék. +	Omnes proditores capitis damnantur.
8. Meghalt férfiakat is vádolnak ezzel a gonosztettel. +	Etiam viri mortui huius sceleris arguuntur.
9. A bíró nem fogja őt felmenteni az atyagyilkosság vádja alól.	Iudex eum parricidii non liberabit.

10. Ezt a leányt méltán vádolják hiúsággal.
+	Haec puella merito vanitatis accusatur.
11. A kereskedő feleségét felmentették a
rágalmazás vádja alól. +	Uxor mercatoris calumniae absoluta est.
12. Ki merészel téged megvádolni ezzel a
gonoszsággal?	Quis te huius flagitii accusare audet?
13. Méltán vádolnak tégedet kapzsisággal. +	Merito avaritiae argueris.
14. Senki sem vádolhatja a katonáinkat
gyávasággal.	Nemo milites nostros ignaviae accusare
potest.
15. Ezt a férfit lopás miatt idézték törvény
elé. +	Hic vir furti postulatus est.

24. Dativus auctoris (J 142, E 172)

1. Minden embernek meg kell halnia.	Omnibus hominibus moriendum est.
2. A katonáknak bátran kell harcolniok.	Militibus fortiter pugnandum est.
3. Nekem ma írnom kellett.	Hodie mihi scribendum erat.
4. Neked kerülnöd kell ezt a fiút. (A fiú
kerülendő.)	Hic puer tibi vitandus est.
5. Szeretnünk kell a hazát. (A haza
szeretendő.)	Patria nobis amanda est.
6. Nekünk szeretnünk kell szüleinket. (A
szülők szeretendők.)	Parentes nobis amandi sunt.
7. Minden polgárnak dolgoznia kell a
hazáért.	Omnibus civibus pro patria laborandum
est.
8. Ezeket nekem meg kellett mondanom.
(Ezek megmondandók voltak.)	Haec mihi dicenda erant.
9. Ezt a tettemet nektek is helyeselnetek
kell. (Ez a tettem helyeselendő.)	Hoc factum meum etiam vobis
probandum est.
10. Miért kellett nektek elhagynotok
hazátokat? (Miért volt elhagyandó a
haza?)	Quare vobis patria relinquenda erat?
11. Semmitől sem kell nektek félnetek.
(Semmi sem féltendő.)	Nihil vobis timendum est.
12. Neked is meg kell dicsérned ennek a
tanulónak a szorgalmát. (A szorgalma
megdicsérendő.)	Et tibi diligentia huius discipuli laudanda
est.
13. Talán még nekem is el kell majd
hagynom ezt a várost. (A város
elhagyandó lesz.)	Fortasse etiam mihi haec urbs
relinquenda erit.

25. Dativus commodi igék mellett (J 143 a, E 170)

1. Az anya félti beteg fiát.	Mater filio aegroto metuit.
2. Nem tudtál gondoskodni magadról?	Non potuisti tibi cavere?

3. Ezután jobban gondoskodjál a testvéredről!	Posthac melius fratri tuo caveas!
4. Isten az egyes emberekről is gondoskodik.	Deus etiam singulis hominibus prospicit.
5. Most már neked kell gondoskodnod magadról. (Te tartozol gondoskodni.)	Nunc iam tu tibi consulere debes.
6. Miért félted a barátodat?	Quare times amico tuo?
7. Anyám mindig gondoskodik néhány szegényről.	Mater mea semper consulit nonnullis pauperibus.
8. Az állam gondoskodni tartozik a polgárok jólétéről.	Civitas salutis civium consulere debet.
9. Mi mindannyian féltjük a haza szabadságát.	Nos omnes libertati patriae timemus.
10. Anyám engem sohse féltett.	Mater mea mihi nunquam metuit.

26. Caveo stb. Accusativussal (J 143 a jegyz., E 156)

1. Őrizkedjél mindig a hízelgőktől!	Adulatores semper cave!
2. Miért nem kértél tanácsot atyádtól?	Quare patrem non consuluisti?
3. A bátor férfiú semilyen veszélytől sem fél.	Vir fortis nullum periculum timet.
4. Isten előre látja a jövő (dolgokat).	Deus futura prospicit.
5. Tőlem is kérhetsz tanácsot.	Etiam me consulere potes.
6. Senki sem láthatta előre ezt a szerencsétlenséget.	Nemo hanc calamitatem providere potuit.
7. A beteg az orvostól kérjen tanácsot. (Tartozik kérni.)	Aegrotus medicum consulere debet.

27. Dativus commodi melléknevek mellett (J 143 b, E 175)

1. Senki sem kedvesebb előttem, mint te.	Nemo mihi carior est, quam tu.
2. Az én atyám mindenki iránt barátságos.	Pater meus omnibus amicus est.
3. Kinek nem esik jól a nyugalom? (Kinek nem kedves?)	Cui quies non est grata?
4. Ez az állam szempontjából nem lehet hasznos.	Hoc civitati utile esse non potest.
5. Sok étel veszedelmes az egészségemre.	Multi cibi sanitati meae perniciosi sunt.
6. A haza földje mindenkinek kedves.	Solum patriae omnibus carum est.
7. Ami neked hasznos, nekem kellemes.	Quod tibi utile est, mihi iucundum est.
8. A harag ellensége a megfontolásnak.	Iracundia consilio inimica est.
9. Atyám háza az iskola mellett van. (Határos az iskolával.)	Domus patris mei scholae propinqua est.
10. Sok ember előtt az őszinte szavak nem kedvesek.	Multis hominibus verba sincera non sunt grata.

11. Ez a tett a bűnnel határos.	Hoc factum culpa proximum est.
12. A mi városunk közel fekszik a határhoz.	Urbs nostra finibus proxima est.
13. A dicsőség nem mindig hasznos az embereknek.	Gloria hominibus non est semper utilis.
14. A büntetés a bűnnek megfelelő legyen. (Egyenlő.)	Poena culpa par esto.
15. Nekem semmi sem hasznosabb, mint szép könyveket olvasni.	Mihi nihil utilius est, quam libros pulchros legere.
16. Magyarország Németországgal szomszédos.	Hungaria Germaniae vicina est.
17. Atyád szüleid iránt mindig jóakaró volt.	Pater tuus parentibus meis semper benevolus erat.

28. Utilis stb. mellett ad praepositio (J 143 b jegyz., E 175 jegyz.)

1. Ez a könyv mindenre alkalmas.	Hic liber ad omnia aptus est.
2. Ez a ló nem alkalmas futásra.	Hic equus ad currendum non est idoneus.
3. Ez a hajó már nem alkalmas háborúra.	Haec navis ad bellum iam non est utilis.
4. A hegyek nem alkalmasak harcra.	Montes ad pugnandum non sunt apti.

29. A magyartól eltérően Dativus (J 144, E 173)

1. Az orvosok betegségeket gyógyítanak.	Medici morbis medentur.
2. A nővérem kereskedőhöz ment férjhez.	Soror mea mercatori nupsit.
3. A szegények gyakran irigykednek a gazdagokra.	Pauperes saepe divitibus invident.
4. (Nem) szoktam ¹² senkire (sem) haragudni.	Nemini irasci soleo.
5. Kíméld mindig a fákat!	Arboribus semper parce!
6. Ne bízzál a hízelgőkben! (Ne akarj bízni!)	Noli adulatoribus confidere!
7. Aki a rosszakat kíméli, a jóknak árt.	Qui malis parcat, bonis nocet.
8. Másokat rágalmazni nem szép (dolog).	Aliis maledicere non est pulchrum.
9. Az ellenség már a várost fenyegette.	Hostes iam urbi minabantur.
10. Minden ember boldogságra törekszik.	Omnes homines beatitudini student.
11. Hogyan tudtad rábeszélni atyádat?	Quomodo potuisti patri tuo persuadere?
12. Ezt a beteget már senki sem tudja meggyógyítani.	Huic aegroto iam nemo mederi potest.
13. Miért irigykedel a barátodra?	Quare invides amico tuo?
14. Az ellenség még a templomokat sem kímélte.	Hostes ne templis quidem pepercerunt.
15. Miért haragszol rám?	Quare irasceris mihi?

16. Ki beszélt rá téged?	Quis tibi persuasit?
17. Sosem irigykedtem mások szerencséjére.	Nunquam invidi íortunae aliorum.
18. Hozzád nem illik, hogy másokat rágalmazz.	Dedecet te aliis maledicere.
19. Törekedjél bölcsességre és erényre: s boldog leszel.	Stude sapientiae et virtuti: et beatus eris.
20. A katonák nem bíztak a vezérben.	Milites diffisi sunt duci.
21. Aki a jókat rágalmazza, magát rágalmazza.	Qui bonis maledicit, sibi maledicit.
22. A hálásak mindig áldják jótevőiket.	Grati benefactoribus semper benedicunt.
23. Gyakran könnyebb meggyógyítani egy betegséget. mint egy hibát.	Saepe facilius est morbo mederi, quam vitio.
24. A mi népünk mindig szabadságra törekedett.	Populus noster semper libertati studebat.
25. Sokan irigykednek a hatalmasabbakra.	Multi invident potentioribus.
26. Mi nekünk mindannyiunknak igazságra kell törekednünk. (Mi tartozunk törekedni.)	Nos omnes iustitiae studere debemus.

30. Dativus összetett igék mellett (J 145, E 174)

1. Isten, légy segítségére a könyörgőknek!	Deus, adesto supplicantibus!
2. Ki áll ennek a hadseregnek az élén?	Quis huic exercitui praeest?
3. Atyám is jelen volt abban a csatában.	Etiam pater meus illi pugnae interfuit.
4. A rómaiak gyakran indítottak háborút a szomszédok ellen.	Romani saepe bellum inferebant finitimis.
5. Barátom atyját helyezték a város élére. +	Pater amici mei urbi praefectus est.
6. Testvérem felülmúlja összes osztálytársát.	Frater meus omnibus condiscipulis praestat.
7. Senki sem jött segítségére a mi katonáinknak.	Nemo militibus nostris subvenit.
8. Csak néhány katona maradt életben a vezér után. (Élte túl a vezért.)	Nonnulli tantum milites duci supererant.
9. A pénzt többre becsülni a barátságnál, ocsmány (dolog).	Pecuniam amicitiae praeponere turpe est.
10. A tisztességes halál többet ér az ocsmány életnél. (Felülmúlja.)	Mors honesta praestat vitae turpi.
11. Anyám sokszor segítségére sietett ennek a családnak.	Mater mea huic familiae saepe succurrit.
12. Sohse becsüld kevesebbre az erényt a gazdagságnál! (Sohse helyezd mögéje!)	Virtutem divitiis nunquam postpone!
13. Veszélyben is segítségére leszek barátomnak.	Etiam in periculo amico meo adero.
14. Mindig többre becsültelek más osztálytársaimnál. (Elébük helyeztelek.)	Semper te aliis condiscipulis meis anteponebam.

15. Tegnap az utcán találkoztam a tanárral.	Heri in via occurri magistro meo.
16. Ezt a fiút nem kell kevesebbre becsülni másoknál. (Nem helyezendő mások mögé.)	Hic puer non est aliis postponendus.

31. Dativus finalis (J 147, E 176)

1. Ez a tett neked dicséretedre válik.	Hoc factum tibi laudi est.
2. A gazdagság nem mindig válik hasznára az embereknek.	Divitiae hominibus non semper usui sunt.
3. Ne ródd fel a szegénységet senkinek se hibául!	Paupertatem nemini vitio vertel.
4. A vezér ötszáz katonát hagyott hátra a városnak őrségül.	Dux quingentos milites urbi praesidio reliquit.
5. Jöjjetek nekünk segítségünkre!	Venite nobis auxilio!
6. A gyávaság senkinek sem válik becsületére.	Ignavia nemini decori est.
7. Ez a fiú mintaképe osztálytársainak.	Hic puer condiscipulis suis exemplo est.
8. A szövetségesek a rómaiaknak nagy csapatokat küldtek segítségül.	Socii Romanis magnas copias auxilio miserunt.
9. Valamikor a latin nyelv neked is hasznodra lesz.	Aliquando lingua Latina etiam tibi usui erit.
10. Miért róttad fel ezt neki hibául?	Quare hoc ei vitio vertisti (dedisti, tribuisti)?
11. Fiúk, legyetek mindig dicsőségére a ti iskolátoknak!	Pueri, scholae vestrae semper gloriae estote!
12. Valamikor ti is dicséretemre írtátok ezt.	Aliquando vos quoque hoc mihi laudi vertetis.
13. A haza üdvé(re) legyen minden polgárnak gondja!	Salus patriae omnibus civibus curae esto!
14. Valamikor talán én is dicsőségére leszek hazámnak.	Aliquando fortasse et ego patriae meae gloriae ero.
15. A lustaságot méltán róják fel neked hibául.	Pigritia merito tibi vitio vertitur (datur, tribuitur).
16. Az erények az embereknek dicsőségére válnak.	Virtutes hominibus gloriae sunt.
17. Legyen mindig gondotok a szegényekre! (A szegények szolgáljanak gondol.)	Pauperes vobis semper curae sint!
18. Tudtok-e nekünk sok katonát segítségül küldeni?	Potestis-ne nobis multos milites subsidio mittere?
19. Miért nem jöttél segítségemre a veszedelemben?	Quare mihi in periculo auxilio non venisti?
20. Senki sem fog ezért téged megdicsérni. (Ezt neked dicséretül betudni.)	Nemo hoc tibi laudi vertet (dabit, tribuet).

32. Ablativus loci hol kérdésre (J 150, E 189–191)

1. Szent Ágoston Carthagóban élt.	Sanctus Augustinus Carthagine vivebat.
2. Athénben minden művészetet ápoltak. +	Athenis omnes artes colebantur.
3. Az egész városban az én atyám volt a leggazdagabb polgár.	Tota urbe pater meus civis di(vi)tissimus erat.
4. Caesar az egész tartományban sorozást tartott.	Caesar tota provincia dilectum habuit.
5. Alkalmas helyen a katonák táborot vertek.	Opportuno loco milites castra posuerunt.
6. A költő a Via Aurelián utazott el.	Poeta Via Aurelia profectus est.
7. Az egész tengeren egy hajó sem látszik.	Toto mari nulla navis videtur.
8. Mindig a helyes úton járj!	Semper recta via perge!
9. Katonáink mind ugyanazon az úton utaztak el.	Milites nostri omnes eadem via profecti sunt.
10. Jobb felől két igen magas ház van.	Dextra parte duae domus altissimae sunt.
11. Ennek a népnek az egész földkerekségen vannak gyarmatai.	Hic populus toto orbe terrarum colonias habet.
12. Tarquiniiben etruszok éltek.	Tarquiniis Etrusci vivebant.
13. Vergilius Andesben született.	Vergilius Andibus natus est.
14. Petőfi Sándor egész úton anyjáról gondolkodott.	Alexander Petőfi tota via de matre sua cogitabat.
15. A városnak e részén hevesen harcoltak. ¹³	Hac parte oppidi acriter pugnatum est.
16. A követek a Porta Collinán léptek be ¹⁴ a városba.	Nuntii Porta Collina urbem intraverunt.
17. Sok helyen még vizet sem találtunk.	Multis locis ne aquam quidem invenimus.
18. Hatalmas hadsereg szállott tegnap hajóra Syracusában. ⁴⁷	Exercitus ingens heri Syracusis navem conscendit.
19. Katonáink szárazon és vízen győztek.	Milites nostri terra marique vicerunt.
20. A sziget minden részén lehet találni igen ritka virágokat. + (Virágok taláthatnak.)	Omnibus partibus insulae flores rarissimi inveniuntur.
21. Tegnap egész Magyarországon havazott.	Heri tota Hungaria ninxit.
22. A lovasok alkalmatlan helyen harcoltak.	Equites iniquo loco pugnabant.

33. Ablativus loci honnan kérdésre (J 151, E 181)

1. Hazulról jössz?	Domo venis?
2. Ki jött Veiiből?	Quis venit Veiis?
3. Ez a hajóhad Carthagóból jött.	Haec classis Carthagine venit.
4. Atyám tegnap Korinthusból elutazott.	Pater meus heri Corintho profectus est.
5. Követeket küldtek Athénből Rómába. +	Legati Athenis Romam missi sunt.
6. Anyám holnap elutazik Budapestről.	Mater mea cras Budapestino proficiscetur.

7. Mikor tér vissza atyád faluról?	Quando pater tuus rure redibit?
8. Sok kereskedő Syracusából Rómába utazott.	Multi mercatores Syracusis Romam profecti sunt.
9. Ez a hajó ma érkezett Cyprusból.	Haec navis hodie advenit Cypro.
10. A vezér a hadsereggel együtt eltávozott Athénből.	Dux cum exercitu Athenis discessit.
11. Tegnap száz diák jött Szombathelyről Budapestre.	Heri centum discipuli Sabaria Budapestinum venerunt.
12. Barátom atyja Rómából hosszú utat tett.	Pater amici mei Roma longum iter fecit.
13. Ma sok földműves jön be faluról a városunkba.	Hodie multi agricolae rure in urbem nostram veniunt.
14. Sokan Corioliból és Tarquiniiból Rómába menekültek.	Multi Coriolis et Tarquiniis Romam profugerunt.
15. Ma a barátom hazuról hozott magával ennivalót.	Hodie amicus meus cibaria domo secum tulit.

34. Ablativus loci hová kérdésre (J 152, E 192)

1. Tedd a sapkát a fejedre!	Pone galerum in capite tuo!
2. Tedd ezt a virágot az ablakba!	Loca hunc florem in fenestra!
3. Őseink ezen a földön telepedtek meg. (Leültek.)	Maiores nostri in hac terra consederunt.
4. A százados két őrt állított a hídhöz.	Centurio duos custodes in ponte statuit.
5. Miért nem ülsz le a székre?	Quare in sella non considis?
6. A gonosztevő a kereskedő testébe szúrta a törét.	Latro sicam in corpore mercatoris defixit.
7. A vendégek nevét beírják ebbe a könyvbe. +	Nomina hospitem in hoc libro inscribuntur.
8. Az emlékművet a város közepére állították fel. + (A középső városban.)	Monumentum in media urbe statutum est.
9. A megholtak nevét márványba vésték. +	Nomina mortuorum in marmore insculpta sunt.
10. A szoborra ráírták a hadvezér viselt dolgait. +	Res gestae imperatoris in statua inscriptae sunt.
11. Hogyan sorolhatod ezt a tanulót a rosszak közé?	Quomodo potes hunc discipulum in malis numerare?
12. A vezér sok katonát helyezett el a várba.	Dux multos milites in arce collocavit.
13. A tanár a krétát a székre tette.	Magister cretam in sede posuit.
14. Őt is barátaid közé sorolhatod.	Etiam eum in amicis tuis ducere (habere, numerare) potes.
15. Katonáink tegnap léptek az ellenség földjére. (Tették lábukat.)	Milites nostri heri in terra hostium pedes posuerunt.

35. Ablativus temporis (J 153, E 195)

1. Reggel, délben és este imádkozni szoktam. ¹²	Mane, meridie et vespere orare soleo.
2. Nyáron a madarak már pirkadatkor énekelnek.	Aves aestate iam prima luce cantant.
3. Atyám néhány (kevés) napon belül Rómába utazik.	Páter meus paucis diebus Romam proficiscetur.
4. Nyáron a napok hosszúak, télen rövidek.	Aestate dies longi sunt, hieme breves.
5. Ebben az esztendőben még nem láttalak tégedet.	Hoc anno te adhuc non vidi.
6. Ősszel egyes madarak elhagyják hazánkat.	Autumno quaedam aves patriam nostram relinquunt.
7. A medve, amely télen alszik, tavasszal előjön barlangjából.	Ursus, qui hieme dormit, vere ex spelunca provenit.
8. Egyesek nemcsak nappal, hanem éjjel is dolgoznak.	Quidam non solum die, sed etiam nocte laborant.
9. Rövid időn belül nálad leszek.	Brevi tempore apud te ero.
10. Nemcsak békében, hanem háborúban is szeretnünk kell hazánkat. (Tartozunk szeretni.)	Non solum in pace, sed etiam in bello patriam nostram amare debemus.
11. Egyesek öregkorukban is tanulnak nyelveket.	Nonnulli etiam in senectute linguas discunt.
12. Katonáink tíz nap alatt elfoglalják ezt a várost.	Milites nostri decem diebus hanc urbem capient.
13. Atyám élete utolsó napján még dolgozott.	Pater meus supremo die vitae adhuc laborabat.
14. Nyolc ¹⁵ órakor az iskolában kell lennünk. (Tartozunk lenni.)	Hora octava in schola esse debemus.
15. Kormányzónk néhány év alatt talpra állította Magyarországot.	Gubernator noster paucis annis Hungariam restituit.

36. Ablativus causae (J 154, E 185)

1. Műveletlen emberek gyakran dicsekednek tanultságukkal.	Homines inculti saepe eruditione gloriantur.
2. Minden jó ember szomorkodik övéi elmúlása miatt.	Omnes boni interitu suorum maerent.
3. A természet kevéssel beéri. (Meg van elégedve.)	Natura parvo contenta est.
4. A vezér az előjelnek örülve felszedte táborát. (Mint örülő.)	Dux omine laetus castra movit.
5. Komoly férfi sohasem dicsekszik származásával.	Vir gravis origine sua nunquam gloriatur.

6. A polgárok örültek a vezér győzelmének.	Cives victoria ducis gavisī sunt.
7. A katonák a vereség miatt szomorkodva hazatértek. (Mint szomorkodók.)	Milites clade tristes (maesti) domos reversi sunt.
8. A polgárok örülve a győzelemnek, lakomát csaptak. (Mint örülők.)	Cives victoria laeti epulas instruxerunt.
9. A szülők örülnek gyermekeik jólétének.	Parentes salute liberorum gaudent.
10. Anyám testvérem sorsa miatt aggódva nem tudott aludni. (Mint aggódó.)	Mater mea sorte fratris mei anxia dormire non potuit.
11. Egyesek tehetségük miatt büszkélkedve másokat megvetnek. (Mint büszkék.)	Nonnulli ingenio superbi alios contemnunt.
12. A vezér parancsára ütöttek itt tábornak a katonák.	Iussu ducis milites hic castra posuerunt.
13. Atyám akaratóból látogatom ezt az iskolát.	Voluntate patris mei hanc scholam frequento.
14. Szeretetőből és nem gyűlöletből mondtam ezt neked.	Amore et non odio hoc tibi dixi.
15. Az egész család örült az atya megérkezésének.	Tota familia adventu patris laetabatur.
16. Tanárom buzdítására most igen szorgalmasan tanulok.	Hortatu magistri mei nunc diligentissime disco.
17. Ez a fiú szülei parancsa ellenére eladta a könyveit.	Hic puer iniussu parentum libros suos vendidit.

37. Ablativus auctoris és rei efficientis (J 156–157, E 184)

1. A földet Isten teremtette. +	Terra a Deo creata est.
2. A világot az isteni Gondviselés kormányozza. +	Mundus divina providentia regitur.
3. A fájdalmat csillapítja az idő. +	Dolor tempore lenitur.
4. Az ifjak testét a munka megedzi. +	Corpora iuvenum labore firmantur.
5. Az ellenség száz polgárt ölt meg. +	Centum cives ab hostibus occisi sunt.
6. A szorgalmas tanulókat a tanár úr megdicsérte. +	Discipuli diligentes a magistro laudati sunt.
7. A hálás gyermekek szeretik szüleiket. +	Parentes a liberis gratis amantur.
8. A költőt a nemzet bőkezűen megajándékozta. +	Poeta a natione munifice donatus est.
9. Az igen gazdag kereskedőt egy rabló megölte. +	Mercator di(vi)tissimus a latrone occisus est.
10. Minden utat magas hó ¹⁶ borított be. +	Omnes viae altis nivibus obrutae sunt.
11. A mi szántóföldünket egy patakocska öntözi. +	Ager noster rivulo irrigatur.
12. Ezt a hegyet egy fa sem ékesíti. +	Hic mons nullis arboribus decoratur.
13. Házunkat lángok hamvasztották el. +	Domus nostra flammis usta est.

14. Majdnem egész Magyarországot elpusztították a törökök. +	Fere tota Hungaria a Turcis devastata est.
15. A Földet a Nap világítja meg. +	Terra sole illustratur.
16. Ezt az alkalmat a szerencse nyújtja nekünk. +	Haec occasio nobis a fortuna offertur.
17. Haragra gyúlva ne cselekedjél! (Ne akarj cselekedni!)	Ira incensus noli agere!
18. A katonák haragra gyúlva megölték a vezért.	Milites ira incensi ducem occiderunt.
19. A király könyörületből indítva megbocsátott az összeesküvőknek.	Rex miseratione permotus ignovit coniuratis.
20. Anyám könyörületből ennek a szegény családnak pénzt adott.	Mater mea miseratione permota huic familiae pauperi pecuniam dedit.

38. Ablativus copiae és inopiae (J 158, E 186)

1. Magyarország bővelkedik patakokban és folyókban.	Hungaria rivis fluminibusque abundat.
2. A várat védőkkel töltötték meg. +	Arx defensoribus completa est.
3. A szegények idegen segítségre szorulnak.	Pauperes alieno auxilio egent.
4. Igen kevésre szorul, aki keveset kíván.	Minimo eget, qui minimum cupit.
5. Senki sem lehet gondoktól ment. (Gondok híjával.)	Nemo curis vacare potest.
6. A holtak nem éreznek. (Híjával vannak az érzésnek.)	Mortui sensu carent.
7. Ez a vidék gabonában termékeny.	Haec regio frumento fertilis est.
8. Minden embernek van lelke. (El van látva lélekkel.)	Omnes homines animo praediti sunt.
9. A rablók zsákmánnyal megrakodva eltávoztak. (Mint megterheltek.)	Latrones praeda onusti abierunt.
10. A várost őrsegtől mentesen adták át az ellenségnek. + (Mint üreset.)	Urbs praesidio nuda hostibus tradita est.
11. Isten minden jóval ellátta a világot.	Deus omnibus bonis mundum implevit.
12. Kálmán király Bélát megfosztotta szemétől.	Rex Colomannus Adalbertum oculis privavit.
13. Nem mindig boldog, aki gazdagságban bővelkedik.	Non est semper beatus, qui divitiis abundat.
14. Katonákkal teli hajók merültek el.	Naves militibus plenae submersae sunt.
15. Néha a legokosabb ember is tanácsra szorul. (Híjával van.)	Nonnunquam etiam homo sapientissimus consilio eget.
16. Az ellenség a megholtakat ruháiktól megfosztotta.	Hostes mortuos vestibus spoliaverunt.
17. A Nap az egész világot betölti fényével.	Sol totum mundum luce sua complet.

18. Semmi sem lehet tisztességes, ami az igazságnak híjával van.	Nihil honestum esse potest, quod iustitia vacat.
19. Ez a tanuló nagy tehetséggel van megáldva.	Hic discipulus magno ingenio praeditus est.
20. Fával megrakott kocsí áll a házunk előtt.	Currus lignis onustus stat ante domum nostram.

39. Opus est (J 158 c, E 187)

1. Nekem szükségem van erre a könyvre (ezekre a könyvekre).	Mihi opus est hoc libro (hic liber, his libris; ellenben opus sunt hi libri).
2. Ennek a hadseregnek jobb vezérre (vezérekre) van szüksége.	Huic exercitui duce meliore (dux melior, ducibus melioribus) opus est; ellenben duces meliores opus sunt.
3. Nektek mindig szükségetek lesz az én tanácsomra.	Vobis semper consilio meo (consilium meum) opus erit.
4. Ismert ügyben nincs szükség tanúkra.	In re nota non est opus testibus. ⁴⁹
5. A polgároknak jó törvényekre van szükségük.	Civibus bonis legibus opus est (bonae leges opus sunt).
6. Most bátor férfiakra van szüksége az államnak.	Nunc viris fortibus civitati opus est (viri fortes opus sunt).
7. Az ifjúságnak példára (példákra) van szüksége.	Iuventuti exemplo (exemplum, exemplis) opus est; ellenben exempla opus sunt.
8. Nekem semmi szükségem sincs pénzre.	Mihi nihil opus est pecunia.
9. A háborúban vitézségre van szükség.	In bello virtute est opus.
10. Kinek van szüksége az én könyvemre?	Cui libro meo opus est?
11. Ebben a dologban neki nagy türelemre volt szüksége.	In hac re ei magna patientia ⁴⁸ opus erat.

40. Ablativus limitationis (J 159, E 205)

1. Barátom nemzetiségre nézve francia.	Amicus meus natione Gallus est.
2. Ez a nép a szomszédjait vitézségben felülmúlja.	Hic populus virtute vicinis suis praestat.
3. Senkit sem hasonlíthatok össze veled hűség szempontjából.	Neminem tibi fide conferre possum.
4. Ítéletem szerint ez a tanuló fölülmúl téged szorgalomban.	Meo iudicio hic discipulus te diligentia superat (tibi praestat).
5. A franciák és a németek nyelvben különböznek egymástól. (Maguk között.)	Galli et Germani lingua inter se differunt.
6. A görögök a rómaiakat irodalomban felülmúlták.	Graeci Romanos litteris superabant.

7. Egyes emberek csak származásra nézve előkelők.	Quidam homines genere tantum nobiles sunt.
8. Ékesszólásban nincs párja ennek a szónoknak. (Senki sem egyenlő.)	Eloquentia nemo huic oratori par est.
9. Kölcsey Ferenc egyik szemére vak volt.	Franciscus Kölcsey altero oculo caecus erat.
10. Ez a férfiú testben öreg, lélekben azonban ifjú.	Hic vir corpore senex, animo autem iuvenis est.
11. Senki sem volt dicsőségben híresebb, mint ő.	Nemo gloria clarior erat, quam ille.
12. Minden tanár tanúsága szerint testvérem igen szorgalmas.	Testimonio omnium magistrorum frater meus diligentissimus est.
13. Az ellenség sok várost, számszerint tizenkettőt elfoglalt.	Hostes multa oppida, numero duodecim occupaverunt.
14. A király csak névleg volt király.	Rex nomine tantum ¹⁷ rex erat.
15. Lajos, melléknevén Nagy, Magyarország királya volt.	Ludovicus cognomine Magnus rex Hungariae erat.
16. A mi kertünk csodaszép. (Csodálatos a látásra nézve.)	Hortus noster mirabilis est visu.
17. Szörnyű volt a sebesült arcát látni. (Az arca szörnyű volt a látásra.)	Facies vulnerati horrenda erat visu.
18. Ezt (a dolgot) könnyű mondani.	Hoc facile est dictu.
19. Ezeknek a madaraknak az énekét csodaszép hallani. (Csodálatos az énekük a hallásra nézve.)	Cantus harum avium mirabilis est auditu.
20. Ez a tanuló méltó a dicséretre.	Hic discipulus laude dignus est.
21. Isten művei csodálatra méltók.	Opera Dei admiratione sunt digna.
22. Nem vagy méltó az én barátságomra.	Non es dignus amicitia mea.
23. Méltó akarok lenni szüleim szeretetére.	Amore parentum meorum dignus esse volo.

41. Ablativus comparationis (J 160, E 188)

1. Nagyobb vagyok nálad.	Maior sum te.
2. A fény gyorsabb a hangnál.	Lux velocior est sono.
3. Ki boldogabb nálam?	Quis est me beatior?
4. Ez a fiú nálunk okosabb.	Hic puer nobis prudentior est.
5. A Nap nagyobb a Holdnál.	Sol maior est luna.
6. A haza kedvesebb nekem az életemnél.	Patria mihi vita carior est.
7. Semmi sem hasznosabb a nap(sugár)nál.	Nihil sole utilius est.
8. A szeretet színlelése rosszabb a gyűlöletnél.	Simulatio amoris peior est odio.
9. Semmi sem édesebb az igazságnál.	Nihil est vetitate dulcius.

10. Ez a madár talán a nyílnál is gyorsabban röpül. (Mint gyorsabb.)	Haec avis fortasse etiam sagitta celerior volat.
11. Barátom sok diáknál szorgalmasabb.	Amicus meus multis discipulis diligentior est.
12. Ez a fiú nagyobb az atyjánál.	Hic puer patre suo maior est.
13. A béke jobb sok győzelemnél.	Pax melior est multis victoriis.
14. Egy város sem híresebb Rómánál.	Nulla urbs Roma clarior est.
15. Semmi sem szebb a hálás léleknél.	Nihil est pulchrius animo grato.
16. Az anya szavai méznél édesebbek voltak.	Verba matris melle dulciora erant.
17. Senki sem szeretetreméltóbb az én szüleimnél.	Nemo est parentibus meis amabilior.
18. Az istennő arca hónál fehérebb volt.	Facies deae nive candidior erat.

42. Ablativus modi (J 161, E 201)

1. Ez semmiképen sem lehetséges. (Semmiféle módon történhetik.)	Hoc nullo modo fieri potest.
2. A magyarok ősi szokás szerint fejedelmet választottak.	Hungari more patrio principem creaverunt.
3. A szónok szavait gyönyörűséggel hallgattuk.	Verba oratoris cum voluptate audivimus.
4. A nép igen nagy örömmel fogadta a vezért.	Populus ducem maximo (cum) gaudio excepit.
5. Ezek a diákok nagy szorgalommal tanulnak.	Hi discipuli magna (cum) diligentia discunt.
6. Az ellenség a várost csak ¹⁷ csellel tudta elfoglalni.	Hostes urbem fraude tantum occupare potuerunt.
7. Ezt semmiképpen sem fogom neked megengedni. (Semmi módon.)	Nulla modo hoc tibi permittam.
8. Lajos királyt joggal nevezik Nagynak. +	Ludovicus rex iure Magnus appellatur.
9. Anyám sok könny közepette mondta el ezt nekem.	Mater mea multis (cum) lacrimis hoc mihi enarravit.
10. Ez a madár hihetetlen gyorsasággal röpül.	Haec avis incredibili (cum) celeritate volat.
11. A diákok csendben templomba mennek.	Discipuli silentio in templum eunt.
12. Katonáink nagy dicsőséggel harcoltak.	Milites nostri magna (cum) gloria dimicabant.
13. Nővérem igen súlyos fájdalmak közepette halt meg.	Soror mea gravissimis (cum) doloribus mortua est.
14. Ezt a levelet nagy gonddal írtam.	Hanc epistulam magna (cum) cura scripsi.
15. Gyönyörrel olvastam a könyveidet.	Libros tuos cum voluptate legebam.
16. A katonák igen nagy munkával hidat készítettek.	Milites maximo (cum) labore pontem fecerunt.

17. Szüleink minket szigorúan nevelnek.
(Szigorúsággal.)	Parentes nos cum severitate educant.

43. Ablativus instrumenti (J 162, E 198–200)

1. Szemünkkel látunk, fülünkkel hallunk.	Oculis videmus, auribus audimus.
2. A Nap fényével mindent bevilágít.	Sol luce sua omnia illustrat.
3. Atyám ékesszólással nagy dicsőséget szerzett magának.	Pater meus eloquentia magnam gloriam sibi peperit.
4. Az ellenség az egész vidéket tüzzel-vassal pusztította el.	Hostes totam regionem ferro ignique devastaverunt.
5. A bikák szarvukkal védelmezik magukat.	Tauri cornibus se defendunt.
6. Sokan rosszul használják fel a gazdagságot.	Multi divitiis male utuntur.
7. A vezér a várost rövid idő alatt hatalmába kerítette.	Dux urbe brevi tempore potitus est.
8. Ez a férfiú szorgalmasan teljesíti a kötelességét.	Hic vir munere diligenter fungitur.
9. Sokan nem tudják élvezni a természet szépségét.	Multi pulchritudine naturae frui non possunt.
10. Miért nem használtad fel az alkalmat?	Quare occasione non es usus?
11. Nem mindenki tudja használni az eszét.	Non omnes possunt ratione uti.
12. A csecsemők tejjel táplálkoznak.	Infantes lacte vescuntur.
13. Az elfáradtak gyakran nem tudják élvezni a pihenést.	Defatigati saepe otio frui non possunt.
14. A mieink hatalmukba kerítették az ellenség táborát.	Nostri castris hostium potiti sunt.
15. Atyám sohasem tudta kihasználni a szerencsét.	Pater meus fortuna uti nunquam potuit.
16. Szolgával küldtem neked (hozzád) levelet.	Per servum ad te epistulam misi.
17. Az ellenség követek útján kért békét a rómaiaktól.	Hostes per legatos a Romanis pacem petiverunt.
18. Barátom útján kértem tőle könyveket.	Per amicum meum ab eo libros petivi.
19. A város általam menekült meg.
(Őriztetett meg.)	Urbs per me servata est.

44. Ablativus mensurae (J 163, E 202)

1. A Nap sokkal nagyobb, mint a Hold.	Sol multo maior est, quam luna.
2. A mi szántóföldünk felével kisebb, mint a tietek.	Ager noster dimidio minor est, quam vester.
3. Ez a diák semmivel sem jobb, mint az.	Hic discipulus nihilo melior est, quam ille.

4. A mi házunk tíz lábbal ¹⁸ magasabb, mint a tietek.	Domus nostra decem pedibus altior est, quam vestra.
5. Az én könyvem kevéssel drágább, mint a tied.	Liber meus paulo carior est, quam tuus.
6. Az erény sokkal többet ér a gazdagságnál. (Felülmúlja.)	Virtus multo divitiis praestat (divitias superat).
7. Testvérem valamivel nagyobb, mint én.	Frater meus aliquanto maior est, quam ego.
8. Február két vagy három nappal rövidebb, mint pl. január.	Februarius duobus vel tribus diebus brevior est, quam e. g. Ianuarius.
9. Minél nagyobb a vagyon, annál nagyobbak a gondok.	Quo maiores sunt divitiae, eo maiores sunt curae.
10. Minél szorgalmasabb vagy, annál többet tudsz.	Quo diligentior es, eo plura scis.
11. Minél többünk van (bírnk), annál többet kívánunk.	Quo plura habemus, eo plura cupimus.
12. Amennyivel nagyobbak, annyival drágábbak a házak.	Quanto maiores, tanto cariores sunt domus.
13. Az ellenség néhány nap múlva Rómába követeket küldött.	Hostes paucis post diebus Romam legatos miserunt.
14. Sok évvel ezelőtt már itt laktunk.	Multis ante annis iam hic habitavimus.
15. A szerencsétlenség néhány nappal előbb történt.	Calamitas paucis ante diebus est facta.
16. Négy hónappal később én is Rómába érkeztem.	Quattuor mensibus post ego quoque Romam adveni.
17. A hadsereg nem sokkal később visszatért.	Exercitus non multo post rediit.

45. Ablativus pretii (J 164, E 203)

1. Három talentumért ¹⁹ adtam el a házamat.	Tribus talentis domum meam vendidi.
2. Ezt a könyvet két dénárért megveheted.	Hunc librum duobus denariis emere potes.
3. A villánk tizenkétezer dénárba került.	Villa nostra duodecim milibus denariorum fuit.
4. Ezt az épületet kétezer dénárért adtam bérbé.	Hoc aedificium duobus milibus denariorum locavi.
5. Barátom ruhája ezer sestertiusba került.	Vestis amici mei mille sestertiis constitit.
6. A kertedet megveszem két talentumért.	Hortum tuum duobus talentis emo.
7. Kétezer dénárért akarok bérelni egy villát.	Duobus milibus denariorum villam conducere volo.
8. El tudod-e adni a gabonámat húsz dénárért?	Potes-ne frumentum meum viginti denariis vendere?
9. Ezt a könyvet egy as-ért vettem.	Hunc librum uno asse emi.

10. A lovam hatszáz dénárért került eladásra.	Equus meus sescentis denariis veniit.

46. Ablativus sociativus (J 165, E 197)

1. Caesar három légiójával elhagyta a táborn.	Caesar tribus legionibus castra reliquit.
2. Barátommal hozzád fogok menni.	Cum amico meo ad te ibo (v. te adibo).
3. Katonáink az ellenséggel bátran harcoltak.	Milites nostri cum hostibus fortiter pugnabant.
4. A diktátor nagy sereggel a városból elutazott.	Dictator magno exercitu ab urbe profectus est.
5. Atyámmal holnap Budapestre fogok utazni.	Cum patre cras Budapestinum proficiscar.
6. Sokan vannak itt feleségestül és gyermekestül.	Multi sunt hic cum uxoribus liberisque.
7. Követ jött levelestül a királyhoz.	Legatus cum epistula ad regem venit.
8. A fejedelem nagy kísérettel Rómába utazott.	Princeps magnó comitatu Romam profectus est.
9. A vezér összes csapatával fogságba esett.	Dux omnibus copiis captus est.

47. Ablativus qualitatis (J 166, E 204)

1. A németek kék szeműek.	Germani oculis caeruleis sunt.
2. Miért voltál tegnap szomorú arcú?	Quare heri maesto vultu eras?
3. Mit akar ez az ősz fejű férfi?	Quid vult hic vir capite cano?
4. Az én nővérem fekete szemű.	Soror mea oculis nigris est.
5. Anyád holnap vidám arcú lesz.	Mater tua cras vultu hilari erit.
6. Barátom nővére hosszú hajú.	Soror amici mei capillo longo est.
7. Tegnap az erdőben szokatlan nagyságú szarvast láttunk.	Heri in silva cervum magnitudine insolita vidimus.
8. Városunknak rendkívül szép temploma van. (Rendkívüli szépségű.)	Urbs nostra templum pulchritudine eximia habet.
9. Ilyen csodálatos nagyságú házat sohasem láttam.	Domum tam mirabili magnitudine nunquam vidi.
10. Az alacsony termetű emberek is gyakran igen erősek.	Etiam homines statura humili saepe fortissimi sunt.'
11. Sok állat szörnyű erejű.	Multa animalia ingentibus viribus sunt.

48. Locativus (J 167, E 189)

1. A költő sokáig Korinthusban élt.	Poeta diu Corinthi vivebat.
2. Meddig akarsz maradni Veronában?	Quamdiu vis Veronae manere?

3. Az istennőnek Samus szigetén temploma volt.	Dea Sami templum habebat.
4. Spártában a fiúkat igen szigorúan nevelték. +	Spartae pueri severissime educabantur.
5. Budapesten járok iskolába.	Budapestini scholam frequento.
6. Ki maradt otthon?	Quis domi mansit?
7. A katonák gyakran földön alusznak.	Milites saepe humi dormiunt.
8. A görögök békében és háborúban dicsőségre törekedtek.	Graeci domi bellique gloriae studebant.
9. Miért akarsz inkább városban, mint falun lakni?	Quare mavis in urbe, quam ruri habitare?

49. Accusativus cum infinitivo

a) Mondást jelentő igék után (J 170 α, E 237 a)

1. A vádlott (azt) mondotta, hogy ő ²⁰ ártatlan.	Reus se innocentem esse dixit.
2. Tagadom, hogy ez igaz.	Nego hoc veium esse.
3. (Azt) vélem, hogy te ebben a dologban tévedtél.	Puto te in hac re erravisse.
4. (Azt) hallottam, hogy te szorgalmas voltál (vagy, leszel).	Audivi te diligentem fuisse (esse, futurum esse = fore).
5. Remélem, hogy a barátságunk hűséges lesz.	Spero amicitiam nostram fidelem fore (futuram esse).
6. Tudod-e, hogy ellenségből barát válhatik?	Scis-ne ex inimico amicum fieri posse?
7. Hisszük, hogy a lélek halhatatlan.	Credimus animum immortalem esse.
8. Anyám nekem megígérte, hogy el fog jönni.	Mater mihi promisit se venturam esse.
9. Barátom (azt) felelte, hogy rövidesen nálunk lesz.	Amicus meus respondit se brevi apud nos fore.
10. Sohasem gondoltam, hogy a latin nyelv ilyen szép.	Nunquam putavi linguam Latinam tam pulchram esse.
11. Sokan mondják, hogy a testvérem igen szorgalmas.	Multi dicunt fratrem meum diligentissimum esse.
12. Gyakran látjuk, hogy Isten segítségével nélkül semmit sem tehetünk.	Saepe videmus nos sine auxilio Dei nihil facere posse.
13. A tanár (úr azt) mondotta, hogy nemsokára írni fog szüleimnek.	Magister dixit se mox ad parentes meos scripturum esse.
14. (Azt) hittem, hogy Rómában vagy és most hallom, hogy beteg voltál.	Putavi te Romae esse et nunc audio te aegrotum fuisse.
15. (Azt) gondolom, hogy ez a diák valamikor díszére válik az iskolának.	Arbitror hunc discipulum aliquando scholae decori fore.

16. Ez a diák azt gondolja, hogy őt ²⁰ mindenki szereti +.	Hic discipulus putat se ab omnibus amari.
17. A követek hírül hozzák a királynak, hogy az ellenség átlépte a folyót.	Legati regi nuntiant hostes flumen transgressos ²¹ esse.
18. A barátom (azt) mondta, hogy testvérét a tanár megdicsérte +.	Amicus meus dixit fratrem suum a magistro laudatum esse.
19. Tudom, hogy engem ott is szeretni fognak +.	Scio me etiam ibi amatum iri.
20. A vezér (azt) mondta, hogy ő minden katonát meg fog dicsérni +.	Dux dixit omnes milites a se laudatum ²² iri.

b) Akarást jelentő igék után (J 170 β, E 237 c)

1. (Azt) akarom, hogy te megelégedett légy.	Volo te contentum esse.
2. Mindig (azt) kívántam, hogy boldogok legyetek.	Semper cupivi vos beatos esse.
3. A vezér nem akarta, hogy a követek sokáig a táborban legyenek.	Dux noluit legatos diu in castris esse.
4. Megengedem, hogy elmenj.	Sino te abire.
5. Nem engedem meg, hogy ezt a könyvet olvassátok.	Non sino vos hunc librum legere.
6. A tanárok (azt) akarják, hogy a diákok szorgalmasak legyenek.	Magistri volunt discipulos diligentes esse.
7. Megtiltom, hogy ezt megcsináljátok.	Veto vos hoc facere.
8. A vezér megtiltotta, hogy a foglyokat megöljék +.	Dux vetuit captivos occidi.
9. Atyám megparancsolta, hogy levelet írjak.	Pater iussit me epistulam scribere.
10. Caesar megparancsolta, hogy a tábort erősítsék meg.	Caesar castra muniri iussit.
11. Caesar megparancsolta, hogy a katonák erősítsék meg a tábort.	Caesar milites castra munire iussit.
12. A vezér megparancsolja, hogy a várost pusztítsák el.	Dux urbem deleri iubet.
13. A vezér megparancsolja, hogy a katonák pusztítsák el a várost.	Dux milites urbem delere iubet.
14. Törvény tiltotta, hogy halott embert eltemessenek a városban.	Lex vetuit hominem mortuum in urbe sepeliri.
15. A király megtiltotta, hogy a városokat elhagyják.	Rex vetuit urbes relinquere.
16. A király megtiltotta, hogy a férfiak elhagyják a városokat.	Rex vetuit viros urbes relinquere.

c) Kedélyhangulatot jelentő igék után (J 170 γ, E 237 b)

1. Ez a férfiú (azzal) dicsekszik, hogy ő semmitől (sem) fél.	Hic vir gloriatur se nihil timere.
2. Csodálom, hogy te semmit (sem) írtál nekem. (Hozzám.)	Miror te ad me nihil scripsisse.
3. Atyám örül, hogy a könyvek tetszenek nekem.	Pater meus gaudet libros mihi placere.
4. Sajnálom, hogy te nem tanultál szorgalmasan ebben az évben.	Doleo te hoc anno non diligenter didicisse.
5. A rómaiak panaszkodtak, hogy követüket az ellenség megsértette +.	Romani querebantur legatos suos ab hostibus violatos esse.
6. Atyád zokon vette, hogy nem csináltad meg ezt.	Pater tuus aegre tulit te hoc non fecisse.

d) Szenvedő egyes 3. sz. és személytelen igék stb. után (J 170 δ, E 236)

1. Hírül hozzák nekem, hogy atyám itt van.	Nuntiatur mihi patrem adesse.
2. Nyilvánvaló, hogy munkára születünk.	Apparet nos ad laborem natos esse.
3. Illik, hogy az iskola mindnyájunk előtt kedves legyen.	Decet scholam nobis omnibus caram esse.
4. Hírül hozták nekünk, hogy atyád tegnap meghalt.	Nuntiatum est nobis patrem tuum heri mortuum esse.
5. Nyilvánvaló, hogy a rosszak irigykednek a jókra.	Constat malos bonis invidere.
6. Egyáltalán nem szükséges, hogy gazdagok legyetek.	Minime oportet vos divites esse.
7. Az a hír járta, hogy elfogjátok hagyni a várost.	Fama erat vos urbem relicturos esse.
8. Szükséges, hogy a magyar diákok szorgalmasan tanuljanak.	Necesse est discipulos Hungaricos diligenter discere.
9. Megvan az a remény, hogy Magyarország fel fog támadni.	Spes est Hungariam resurrecturam esse.
10. Nem kerülte el a figyelmemet, hogy ez a család igen szegény.	Non praeteriit me hanc familiam pauperrimam esse.
11. Méltányos (dolog), hogy a gazdagok segítik a szegényeket +.	Aequum est pauperes a divitibus adiuvari.
12. Ismert (dolog), hogy Magyarországot elpusztították a törökök +.	Notum est Hungariam a Turcis deletam esse.
13. (Azt) hiszik, hogy a hunok királyát ebben a folyóban temették el +.	Creditur regem Hunnorum in hoc flumine sepultum esse.
14. Az a hagyomány, hogy őseink ezen az úton jöttek Magyarországba.	Traditur maiores nostros hac via in Hungariam venisse.

15. Szép (dolog), hogy holnap el fogtok jönni hozzánk.	Pulchrum est vos cras ad nos venturos esse.
16. Az a véleményem, hogy valamikor itt város volt.	Opinio mea est aliquando hic urbem fuisse.
17. Minden szegénynek érdekében áll, hogy a tél rövid legyen.	Omnium pauperum interest hiemem brevem esse.
18. A vezér elhatározta, hogy követeket küld az ellenséghez +. (A vezérnek tetszett.)	Duci placuit legatos ad hostes mitti.

50. Nominativus cum infinitivo (J 172, E 240)

1. Úgy látszik, hogy te boldog vagy. (Te látszol.)	Tu beatus esse videris.
2. Úgy látszik, hogy szorgalmas diákok vagytok. (Ti látszotok.)	Vos diligentes discipuli esse videmini.
3. Azt mondják, hogy a katonáink bátran harcoltak. (A katonáink mondatnak.)	Milites nostri fortiter pugnasse dicuntur.
4. A katonáknak megparancsolták, hogy verjenek táborot. (A katonák parancsal kényszerítették.)	Milites castra ponere iussi sunt.
5. Az a hagyomány, hogy Mátyás igen igazságos király volt. (Mátyás mondatik.)	Matthias rex iustissimus fuisse traditur. ⁴⁵
6. Úgy látszik, hogy szavaimat nem eléggé értettétek meg. (Ti látszotok.)	Vos verba mea non satis intellexisse videmini.
7. Azt gondolják, hogy Romulus volt a rómaiak első királya. (R. gondoltatik.)	Romulus primus rex Romanorum fuisse putatur.
8. Azt mondják, hogy a barátom csinálta ezt. (A barátom mondatik.)	Amicus meus hoc fecisse dicitur.
9. Úgy látszott, hogy a falak elég magasak. (A falak látszottak.)	Muri satis alti esse videbantur.
10. A katonáknak megtiltják, hogy a várost elhagyják. (A katonák eltiltatnak.)	Milites urbem relinquere vetantur.
11. Azt mondják, hogy a lélek halhatatlan. (A lélek mondatik.)	Animus immortalis esse dicitur.
12. Azt gondolják, hogy te írtad ezt a levelet. (Ez a levél gondoltatik tőled írva lenni.)	Haec epistula a te scripta esse putatur.
13. Úgy látszik, hogy ez a férfiú többet beszélt, mint cselekedett. (Ez a férfi látszik.)	Hic vir plus locutus esse, quam egisse videtur.
14. Megparancsolják, hogy a diákok az iskolában maradjanak. (A diákok parancsot kapnak.)	Discipuli in schola manere iubentur.

51. Participium coniunctum (J 174 a, E 247)

1. A nap, mikor felkel, mindent megvilágít.
(A felkelő nap.)	Sol oriens omnia illustrat.
2. Az orvos gyógyítja a katonákat, akik megsebesültek. (A megsebesült katonákat.)	Medicus militibus vulneratis medetur.
3. Bízzál az időben, amely enyhíteni fogja a fájdalmadat. (Az enyhíteni akaró időben.)	Confide temporis dolorem tuum lenituro.
4. Ha Rómába megyek (jövök), meglátogatlak téged. (Én, a Rómába jövő.)	Romam veniens te visitabo.
5. Testvérem, még ha eszik, (akkor) is mindig beszél. (Eván is beszél.)	Frater meus etiam edens semper loquitur.
6. (Az) a férfiú, aki senkinek sem árt, senkitől sem fél. (Az ártó férfiú.)	Vir nemini nocens neminem metuit.
7. A katonák csatába mennek, hogy vagy győzzenek vagy meghaljanak. (Mint győzni, meghalni akarók.)	Milites in pugnam eunt aut victuri aut morituri.
8. A fiú, minthogy félt a kutyától, nem mert belépni a házba. (A félő.)	Puer canem metuens domum intrare non est ausus.
9. Ne zavarj ezt a diákot, amikor szorgalmasan tanul. (Ne akard zavarni a szorgalmasan tanulót.)	Noli turbare hunc discipulum diligenter discentem.
10. A katonák, miután hatalmas zsákmányt szereztek, hazatértek.	Milites ingenti praeda potiti domos redierunt.
11. A király, mielőtt háborút viselt, nagy hajóhadat épített. (A háborút viselni akaró király.)	Rex bellum gesturus magnam classem aedificavit.
12. A katonák, ámbár többször legyőzettek, nem veszítették el a reményüket. (A sokszor legyőzött katonák.)	Milites pluries devicti spem non dimiserunt.
13. Ha másoknak parancsolni akarsz, tanulj meg engedelmeskedni. (Te, a parancsolni akaró.)	Aliis praecepturus disce parere.
14. Szívesen hallgatunk tégedet, ha mesélsz. (Téged, a mesélőt.)	Te narrantem libenter audiemus.
15. Atyáknak, midőn hazatért, elébe mentünk. (A hazatérőnek.)	Patri redeunti obviam ivimus.
16. A katonák elfoglalták a várost, miután tíz napig ostromolták. (A tíz napig ostromoltat.)	Milites urbem decem dies oppugnatam ceperunt.
17. A lovasok ellenálltak az ellenségnek, amely át akart kelni a folyón. (Az átkelni akarónak.)	Equites hostibus flumen transitoris restiterunt.

18. Ha a csillagokat vizsgáljuk, (úgy) érezzük, (hogy) az Isten közel van. (Mi, a vizsgálók.)	Stellas spectantes Deum prope esse sentimus.
19. A tanár (úr), bár semmit sem kértél, könyvet adott neked. (A semmit kérőnek.)	Magister tibi nihil petenti librum dedit.
20. A vezér megdicsérte a katonákat, minthogy bátran harcoltak. (A harcolókat.)	Dux milites fortiter pugnantes laudavit.

52. Participium absolutum (J 174 b, E 248)

1. Mikor a nap felkel, a madarak szépen énekelnek.	Sole oriente aves pulchre cantant.
2. Miután a királyokat elűzték, konzulokat választottak Rómában. + (A királyok elűzetvén.)	Regibus expulsis Romae consules creabantur.
3. Az ellenség, miután elfoglalta a várost +, meggyilkolta a lakosokat. (A város elfoglaltatván.)	Hostes urbe capta incolas occiderunt.
4. Miután meghallgattam a véleményedet +, eladtam a házamat. (Véleményed meghallgattatván.)	Sententia tua audita domum vendidi.
5. A katonáink, miután legyőzték az ellenséget +, visszatértek. (Az ellenség legyőzetvén.)	Milites nostri hostibus devictis reversi sunt.
6. Ha ez a fiú beszél, mindenki nevet. (Ez a fiú beszélvén.)	Hoc puero loquente omnes rident.
7. A katonák, miután megadták a jelet +, kirohantak a táborból. (A jel megadatván.)	Milites signo dato ex castris eruperunt.
8. Ha ketten civakodnak, a harmadik örül. (Kettő civakodván.)	Duobus litigantibus tertius gaudet.
9. Amikor növekszik a veszély, növekszik az erő is. (A veszély növekedvén.)	Crescente periculo crescunt vires.
10. Miután ezeket hírül hozták, a király háborút üzent. (Ezek hírül hozatván.)	His nuntiatis rex bellum indixit.
11. Ha vihar dühöng, a hajók a kikötőben maradnak. (Vihar dühöngvén.)	Procella saeviente naves in portibus manent.
12. Ha a szükség sürgeti, mindent elviselünk. (A szükség sürgetvén.)	Necessitate urgente omnia perferimus.
13. A vezér, miután a barbárok csapatait szétszórta +, az egész vidéket hatalmába kerítette. (A barbárok csapatai szétszóratván.)	Dux copiis barbarorum disiectis tota regione potitus est.

14. Míg Mátyás uralkodott, Magyarország virágzó volt (virágzott).	Matthia regnante Hungaria florebat.
15. A gall háborút Caesar fővezérsége idején viselték. +	Bellum Gallicum Caesare imperatore gestum est.
16. Atyám életében gond nélkül fogok élni. (Míg atyám élő.)	Patre vivo sine cura vivam.
17. Isten segítségével minden munka könnyű. (Isten lévén a segítő.)	Deo adiutore omnis labor facilis est.
18. Ha az anya beteg, (akkor) az egész család szenved.	Matre aegrota tota familia laborat.
19. Barátom atyja akarata ellenére eladta a könyveit.	Amicus meus patre invito libros suos vendidit.
20. Miért vetted meg ezt a könyvet szüleid tudta nélkül?	Quare parentibus insciis hunc librum emisti?

53. Gerundium (J 176, E 243)

1. Kész vagyok az írásra.	Paratus sum ad scribendum.
2. Vitatkozás végett jöttél hozzánk?	Disputandi causa ad nos venisti?
3. Cselekvésre születünk.	Ad agendum nati sumus.
4. Fontolgatással gyakran elszalasztjuk az alkalmat. + (Tönkremegy.)	Deliberando saepe perit occasio.
5. Az ember természettől fogva tanulásra vágyik. (Vágyódó.)	Homo natura discendi cupidus est.
6. A tanulásra alkalmas idő igen gyorsan elmúlik.	Tempus discendo idoneum celerrime praeterit.
7. Nővérem járatlan az éneklésben.	Soror mea cantandi imperita est.
8. Futásban senki sem múlja fölül a barátomat.	Currendo nemo amicum meum superat.
9. Az emberek mindig háborúskodásra vágytak. (Háborúskodásra vágyók voltak.)	Homines semper bellandi erant cupidi.
10. A bölcsek a helyes életről vitatkoztak. (A helyesen élésről.)	Sapientes de recte vivendo disputaverunt.
11. A gazdagság nem szükséges a boldog élethez. (A boldogan éléshez.)	Divitiae ad beate vivendum non sunt necessariae.
12. Szorgalmas tanulással sok mindent elérhetsz. (Szorgalmasan tanulással.)	Diligenter discendo multa adipisci potes.
13. A szép írás művészete nem könnyű. (A szépen írásnak a művészete.)	Ars pulchre scribendi non est facilis.
14. A város elfoglalásának reménye tüzelte a katonákat. (A várost elfoglalásnak a reménye.)	Spes urbem capiendi milites excitavit.
15. Barátom könyvek eladásával szerez (csinál) pénzt. (Könyveket eladással.)	Amicus meus libros vendendo pecuniam conficit.

16. A könyvek helyes olvasásának a tudománya igen nehéz. (A könyveket helyesen olvasásnak a tudománya.)	Scientia libros recte legendi difficillima est.
17. A gazdagság helyes felhasználásával másokat is segíthetünk. (A gazdagsággal helyesen éléssel.)	Divitiis recte utendo etiam alios adiuvare possumus.
18. A latin nyelv szorgalmas tanulásával töltöttem az időt. (A latin nyelvet szorgalmasan tanulással.)	Linguam Latinam diligenter discendo tempus terebam.

54. Gerundiumból Gerundivum (J 176 jegyz. 2., E 242)

1. A király jártas az állam kormányzásában.	Rex peritus est civitatem regendi, átalakítható: Rex peritus est civitatis regendae.
2. Ki alkalmas német levelek írására?	Quis est aptus (epistulas Germanicas scribendo) átalakítandó: Quis est aptus epistulis Germanicis scribendis?
3. Gondosságra van szükség a barátok kiválasztásában.	Diligentia opus est (in eligendo amicos) átalakítandó: Diligentia opus est in amicis eligendis.
4. Az ellenséget elijesztettük városaink elpusztításától.	Deterruimus hostes (a devastando urbes nostras) átalakítandó: Deterruimus hostes ab urbibus nostris devastandis.
5. Mindenkinek tetszett a városalapítás terve.	Omnibus placuit consilium urbem condendi, átalakítható: Omnibus placuit consilium urbis condendae.
6. A szabadság visszaszerzésének a reménye táplált mindannyiunkat.	Spes libertatem recuperandi nos omnes aluit, átalakítható: Spes libertatis recuperandae nos omnes aluit.
7. Ez a vidék nem alkalmas gabonatermelésre.	Haec regio non est idonea (frumentum colendo), átalakítandó: Haec regio non est idonea frumento colendo.
8. Pénzszerzés közben sokan elfeledkeznek az igazságról.	Multi obliviscuntur iustitiae (inter conficiendum pecuniam), átalakítandó: Multi obliviscuntur iustitiae inter pecuniam conficiendam.
9. Tegnap tanácsot tartottak + az állam védelméről.	Heri consilium habitum est (de defendendo civitatem), átalakítandó: Heri consilium habitum est de civitate defendenda.
10. Mindig vágytam e város látására.	Semper cupidus eram hanc urbem videndi, átalakítható: Semper cupidus eram huius urbis videndae.
11. Katonáinkat megakadályozták + a város elfoglalásában.	Milites nostri impediti sunt (in capiendo urbem), átalakítandó: Milites nostri impediti sunt in urbe capienda.

12. Ez a tanuló buzgó a könyvek olvasásában.	Hic discipulus studiosus est legendi libros, átalakítható: Hic discipulus studiosus est librorum legendorum.
13. A bölcsek sokat beszélnek a földi (emberi) dolgok megvetéséről.	Sapientes multa loquuntur (de contemnendo res humanas), átalakítandó: Sapientes multa loquuntur de rebus humanis contemnendis.
14. Testvérem hajlamos ilyen könyvek olvasására.	Frater meus propensus est (ad legendum tales libros), átalakítandó: Frater meus propensus est ad tales libros legendos.
15. Levelek írásával töltöttem el az időt.	Tempus terebam epustulas scribendo, átalakítható: Tempus terebam epistulis scribendis.
16. A hely nem volt alkalmas városalapításra.	Locus non erat aptus (urbem condendo), átalakítandó: Locus non erat aptus urbi condendae. ²³
17. Ennek megkérdezése végett jöttem hozzád.	Hoc interrogandi causa ad te veni. Nem alakítható át.
18. A több (dolog) megismerésének vágya hajt engem mindig.	Cupido plura cognoscendi me semper compellit.
19. Az igaz és hamis megkülönböztetésének művészete nagyon nehéz.	Ars vera et falsa diiudicandi difficillima est.
20. Sok minden elmondásával gyönyörködtettem szüleimet.	Multa enarrando parentes delectabam.

55. Supinum (J 177, E 244)

1. Mikor mész aludni?	Quando is dormitum?
2. Barátaim összejöttek szerencsekívánás végett.	Amici mei convenerunt gratulatum.
3. Délután sétálni megyünk.	Post moridieum ambulatum ibimus.
4. Atyámhoz mentem tanácskérés végett.	Ad patrem me contuli consultum.
5. Szüleim a színházba mentek a játékok megtekintésére.	Parentes mei in theatrum iverunt ludos spectatum.
6. Követek jöttek a táborba a sérelmek felpanaszolására.	Legati in castra venerunt iniurias questum.
7. Öt katonát küldöttek + az ellenség táborának kikémlelésére.	Quinque mílites missi sunt castra hostium exploratum.
8. A polgárok összejöttek a király üdvözlésére.	Cives convenerunt regem salutatum.

**A sup. abl.-ra vonatkozólag
lásd az [Abl. limitationis](#) c. fejezetet.**

II. Mondatok tana

56. Felszólító alanyi és tárgyi mellékmondatok

a) Felszólítást, óhajtást stb. jelentő igék után (J 202 a, E 281–282)

1. Nagyon buzdítalak tégedet, hogy szorgalmasan olvasd ²⁴ ezeket a könyveket.	Magnopere te hortor, ut hos libros studiose legas.
2. A rabló (azt) követelte, hogy adjanak neki ²⁵ pénzt +.	Latro postulavit, ut sibi pecunia daretur.
3. Az atya inti a fiát, hogy ne hanyagolja el a latin nyelvet.	Pater monet filium, ne linguam Latinam negligat.
4. A szenátus elhatározta, hogy gabonát adjanak a népnek +.	Senatus decrevit, ut plebi frumentum daretur.
5. Atyád akarata, hogy szorgalmasan tanulj.	Voluntas patris tui est, ut diligenter discas.
6. Barátom (arra) kért, hogy küldjek neki levelet. (Hozzá. ²⁶)	Amicus meus rogavit me, ut litteras ad se mitterem.
7. (Azt) akarom, hogy felelj nekem.	Volo respondeas mihi.
8. Hannibál megparancsolta övéinek, hogy keljenek át az Alpokon.	Hannibal suis imperavit, ut Alpes transgrederentur.
9. Megengedték nekem +, hogy megvegyem ezeket a könyveket.	Permissum est mihi, ut hos libros emerem.
10. (Azt) írták neki övéi, hogy ne csinálja azt. (Hozzá írtak.)	Sui ad eum scripserunt, ne id faceret.
11. A vezér megparancsolja, hogy a katonák a táborban maradjanak.	Dux imperat, ut milites in castris maneant.
12. Nem minden diák törekszik (arra), hogy sokat tanuljon.	Non omnes discipuli student, ut multa discant.
13. A tanár buzdítja a tanulót, hogy szépen írjon.	Magister discipulum hortatur, ut pulchre scribat.
14. A szenátus jónak látta, hogy megizenje a háborút +.	Senatui placuit, ut bellum indiceretur.
15. Ki engedte meg neked, hogy barátodhoz menj?	Quis ubi concessit, ut ad amicum tuum ires?
16. Iskolánkban törvény, hogy a diákok köszöntik a tanárokat. ²⁷	In schola nostra lex est, ut discipuli magistros salutent.
17. Ki beszélt téged rá, hogy ne jöjj velem színházba?	Quis tibi persuasit, ne mecum in theatrum venires?
18. Nem akarom, hogy elhanyagold tanulmányaidat.	Nolo studia negligas.

b) Félést jelentő igék után (J 202 b, E 284)

1. Félttem, hogy atyám meghal.	Timebam, ne pater moreretur.
2. (Attól) féltek, hogy az ellenség elpusztítja a földeket. (Félelem volt.)	Metus erat, ne hostes agros vastarent.
3. A fősvények mindig (attól) félnek, hogy nincs elég vagyonuk.	Avari semper timent, ut satis divitiarum habeant.
4. A gonoszok mindig (attól) félnek, hogy megbüntetik őket +.	Improbi semper in metu sunt, ne puniantur.
5. A katonák (attól) féltek, hogy a vezér sebe halálos.	Milites timebant, ne vulnus ducis mortiferum esset.
6. Félni lehet (attól), hogy rövidesen éhség lesz a városban. (Félendő.)	Verendum est, ne brevi fames in urbe sit.
7. Félek, hogy ezt nem tudod megcsinálni.	Vereor, ut hoc facere possis.
8. Testvérem félt, hogy nem tud szépen írni.	Frater meus timuit, ut pulchre scribere posset.
9. Szüleim féltek, hogy ebben az évben nem tanulok szorgalmasan.	Parentes mei metuebant, ut hoc anno diligenter discerem.
10. Fennforgott a veszély, hogy az ellenség rövidesen elfoglalja a várost.	Periculum erat, ne hostes urbem brevi caperent.

c) Akadályozást jelentő igék után (J 202 c, E 288)

1. A véletlen akadályozott meg engem (abban), hogy ezt megcsináljam.	Casus me impedivit, ne hoc facerem.
2. Az eső megakadályozza a barátomat, hogy hazamenjen.	Pluvia amicum meum impedit, ne domum redeat.
3. Az ellenség bátran ellenállott, hogy katonáink el ne foglalják a várost.	Hostes fortiter restiterunt, ne milites nostri urbem caperent.
4. Senki sem fog engem megakadályozni (abban), hogy hozzád menjek.	Nemo me prohibebit, quominus ad te eam.
5. Betegség akadályozza a tanár (urat) abban, hogy iskolába jöjjön.	Morbus magistrum impedit, quominus in scholam veniat.
6. Nem vonakodom (attól), hogy ennek az osztálytársamnak segítsek.	Non recuso, quominus hunc condiscipulum adiuvem.
7. Testvérem nem vonakodott (attól), hogy anyánk helyett levelet írjon.	Frater meus non recusavit, quominus pro matre epistulam scriberet.
8. Atyám ellenezte, hogy eladjam a könyveimet, (Ellenállott.)	Pater restitit, ne libros meos venderem.

57. Kérdő alanyi és tárgyi mellékmondatok (J 203, E 286)

1. Kérdezem tőled, mit akarsz.	Interrogo te (quaero ex te), quid velis.
2. Mondd meg nekem, hol voltál.	Dic mihi, ubi fueris.

3. (Azt) kérdezik +, hogyan tehettem ezt.	Quaeritur, quomodo hoc facere potuerim.
4. Megkérdeztem a tanár (urat, hogy) hol fogunk játszani.	Interrogavi magistrum, ubi lusuri essemus.
5. Nem tudjuk, (hogy) mi lesz.	Nescimus, quid futurum sit.
6. Meg fogom mondani, (hogy) mit éreztem.	Dicam, quid senserim.
7. (Azt) kérdezték +, vajon házat akarunk-e venni.	Quaesitum est, num domum emere vellemus.
8. Senki sem tudja, (hogy) milyen a lélek.	Nemo scit, qualis sit animus.
9. Bizonytalan, (hogy) mikor jön meg a nővérem.	Incertum est, quando soror mea adveniat.
10. Nem tudom megérteni, (hogy) mit akarnak.	Intelligere non possum, quid velint.
11. Tudod-e, (hogy) ki csinálta ezt?	Scis-ne, quis hoc fecerit?
12. (Azt) kérdezték tőlem +, (hogy) hányszor voltam Rómában.	Quaesitum est ex me, quoties Romae fuisset.
13. Nem tudjuk, (hogy) mit hoz ez az esztendő magával.	Nescimus, quid hic annus secum ferat.
14. Barátom (azt) kérdezi tőlem, (hogy) hol leszek holnap.	Amicus meus quaerit ex me, ubi cras futurus sim.
15. Akarod-e tudni, (hogy) miért járok ebbe az iskolába?	Vis-ne scire, cur hanc scholam frequentem?
16. Atyám megkérdezte tőlem, (hogy) hol voltam és mit csináltam.	Pater interrogavit me, ubi fuisset et quid egissem.
17. Miért akarsz tudni, (hogy) mi leszek?	Quare vis scire, quid fiam?
18. (Azt) kérdezem, vajon igaz vagy hamis-e ez.	Quaero, utrum hoc verum an falsum sit.
19. Mondd nekem, vajon megengedte-e atyád vagy anyád ezt!	Dic mihi, utrum pater an mater hoc permiserit!
20. Atyám tegnap még nem tudta, (hogy) vajon itt maradjon-e vagy elutazzék.	Pater meus heri adhuc nescivit, utrum hic maneret an proficisceretur.

58. Időhatározói mellékmondatok

a) Cum kötőszóval (J 206, E 296)

1. Akkor megyek hozzád, amikor kész leszek.	Tunc ad te ibo, cum paratus ero.
2. Most, mikor mindannyian itt vagytok, elmesélek valamit a családukról.	Nunc, cum vos omnes adestis, enarrabo aliquid de familia nostra.
3. Abban az időben, amikor Rómában voltam, még éltek a szüleim.	Eo tempore, cum Romae eram, parentes mei adhuc vivebant.

4. Valahányszor iskolába megyek, elköszönök a szüleimtől. (Búcsút mondok.)	Cum in scholam eo, valedico parentibus meis.
5. A nap már-már ²⁸ megvirradt, amikor az ellenség hirtelen berontott a városba.	Dies iam illucescebat, cum hostes subito in urbem irruerunt.
6. Valahányszor a nagyatyámat látom, boldog vagyok.	Cum avum video, beatus sum.
7. Az ellenség már-már eltávozott, amikor a katonáink hirtelen megjelentek.	Hostes iam abibant, cum milites nostri subito apparuerunt.
8. Valahányszor könyvet olvasunk, az íróval beszélgetünk.	Cum libros legimus, cum scriptore colloquimur.
9. Alig olvastam el ²⁹ a leveledet, amikor a barátom hirtelen belépett.	Vix epistulam tuam perlegeram, cum amicus meus subito intravit.
10. Mikor Caesar Galliában volt, sok győzelmet aratott.	Cum Caesar in Gallia esset, multas victorias reportavit.
11. Mikor a rómaiak két vereséget szenvedtek, a szenátus Scipiót küldte Hispániába.	Cum Romani duas clades acceperant, senatus Scipionem in Hispaniam misit.
12. Amikor Scipio a Ticinus (folyó)nál harcolt, atyját kimentette a veszedelemből.	Cum Scipio apud Ticinum dimicaret, patrem ex periculo eripuit.
13. Mikor Caesar visszatért Rómába, az összeesküvők megölték +.	Cum Caesar Romam rediisset, a coniuratis occisus est.

b) Egyéb kötőszavakkal (J 207–210, E 297–299)

1. A katonák, miután az ellenség városait elfoglalták ²⁹ , visszatértek Rómába.	Milites, postquam urbes hostium ceperant, Romam reversi sunt.
2. Ezt tettem, amíg szabad volt.	Hoc faciebam, dum licebat.
3. Fontold meg ezt, míg visszajövök.	Delibera hoc, dum redeo.
4. Mihelyt megpillantott engem, elfordult tőlem.	Ubi primum me conspexit, se a me avertit.
5. Amíg Budapesten voltam, sohasem láttalak téged.	Quamdiu Budapestini eram, nunquam te vidi.
6. Mihelyt Rómába érkeztem, felkerestem atyám barátját.	Cum primum Romam adveni, amicum patris mei adii.
7. A hadseregünk, amíg tudott, igen bátran ellenállott.	Exercitus noster, quoad potuit, fortissime restitit.
8. (Addig) tanulsz, amíg akarsz.	Disces, quamdiu voles.
9. Amíg atyánk élt, gazdagok voltunk.	Dum pater vivebat, divites eramus.
10. Amint megtudtam, hogy te itt vagy, hozzád siettem.	Ut te adessee comperi, ad te properavi.
11. Az ellenség, amint látta, hogy legyőzték +, követeket küldött.	Hostes, ubi se victos esse viderunt, legatos miserunt.

12. Nem hiszek neked előbb, mint atyádat meg (nem) kérdeztem.	Non credo tibi prius, quam patrem tuum interrogavi.
13. Mihelyt valamit megtudok, ³⁰ írok neked. (Hozzád.)	Simulac aliquid cognovero, ad te scribam.
14. Amint megszólaltak a kürtök, a katonák a fegyverekhez rohantak.	Ut primum tubae sonuerunt, milites ad arma cucurrerunt.
15. Ez a nép virágzott, amíg kiváló királyai voltak.	Hic populus florebat, dum reges egregios habebat.
16. A vezért, miután sok győzelmet aratott, harcban megölték +.	Dux, postquam multas victorias reportaverat, in proelio occisus est.
17. Atyám sokat szenvedett, míg ³¹ visszatért ³² a fogságból.	Pater meus multa passus est, dum ex captivitate rediret.
18. A polgárok becsukták a kapukat, mielőtt ³³ az ellenség bevonult.	Cives portas clausurunt, priusquam hostes invaderent.
19. Nem adom vissza neked ezt a könyvet, mielőtt el (nem) olvastam. ³⁰	Hunc librum tibi non reddam, priusquam eum perlegero.
20. A barátom, miután pénzt kapott, ²⁹ színházba ment.	Amicus meus, postquam pecuniam acceperat, in theatrum ivit.

59. Okhatározói mellékmondatok (J 212, E 291–293)

1. Eszem, mert éhes vagyok.	Edo, quia esurio.
2. Mivel már éjszaka van, aludni megyek.	Quia iam nox est, dormitum eo.
3. A rablók eltávoztak, mert már elég zsákmányuk volt.	Latrones discesserunt, quia iam satis praedae habuerunt.
4. Minthogy szegény vagy, szorgalmasan kell tanulnod.	Cum pauper sis, diligenter tibi discendum est.
5. A katonák, minthogy nem tudták védeni a várost, megadták magukat.	Milites, cum urbem defendere non possent, se dederunt.
6. Örülök, hogy atyám tegnap megérkezett.	Gaudeo, quod pater heri advenit.
7. A kereskedő panaszkodott, hogy nem tudta eladni a lovakat.	Mercator questus est, quod equos vendere non potuit.
8. Gratulálok neked, hogy ebben az esztendőben oly szorgalmasan tanultál.	Gratulor tibi, quod hoc anno tam diligenter didicisti.
9. Sajnálom, hogy nem látogathatlak meg.	Doleo, quod te visitare non possum.
10. Nagy hálával tartozom a (jó) Istennek, hogy ezt a veszedelmet elkerültem.	Deo magnam gratiam debeo, quod hoc periculum effugi.
11. Örülök, hogy a tanárok meg vannak elégedve a szorgalmaddal.	Gaudeo, quod magistri diligentia tua contenti sunt.
12. Anyám méltatlankodott, hogy testvérem olyan soká elmaradt.	Mater indignata est, quod frater meus tam diu afuit.
13. Ezt a katonát (azzal) vádolják +, hogy gyáva volt.	Hic miles accusatur, quod ignavus erat ³⁴ (fuerit ³⁵).
14. Sok ember panaszkodik, hogy rövid élet jutott osztályrészül neki. (Adatott.)	Multi homines queruntur, quod sibi brevis vita data sit. ³⁵

15. A király a szövetségeseiktől segítséget kért, mert nem tudott ellenállni az ellenségnek.	Rex a sociis auxilium petivit, quod hostibus resistere non potuit ³⁴ (posset ³⁵).
16. A vezér nem akarta megtámadni az ellenséget, mert nem volt elég katonája.	Dux hostes aggredi noluit, quod non satis militum habuit ³⁴ (haberet ³⁵).
17. Minthogy a szüleim meghaltak, egyedül élek.	Cum parentes mei mortui sint, solus vivo.
18. Minthogy a háború befejeződött, a katonák visszatértek otthonukba.	Cum bellum finitum esset, milites domos reversi sunt.

60. Non quod stb. (J 213, E 294)

1. Megteszem ezt, nem mintha hasznosnak tartanám.	Hoc facio, non quo(d) utile putem.
2. A tanár (úr)nak van oka (arra), hogy megdicsérje ezt a diákat.	Magister habet, quod hunc discipulum laudet.
3. Semmi okom sem volt (arra), hogy méltatlankodjam.	Nihil habui, quod indignarer.
4. Megírtam ezeket neked, nem mintha nem bízék benned.	Haec ad te scripsi, non quod tibi non confiderem.
5. Nincs semmi okod (arra), hogy irigykedjél a barátodra.	Nihil habes, quod amico tuo invidias.
6. Nem volt okod (arra), hogy eladd a könyveidet.	Non habuisti, quod libros tuos venderes.
7. Van ok (arra), hogy ezek az emberek elveszítsék a kedvüket.	Est, quod hi homines animum demittant.
8. Nem panaszkodom, nem mintha semmi okom sem volna, hanem mert nem akarok semmit sem mondani.	Non queror, non quod nihil habeam, sed quia nihil dicere volo.

61. Célhatározói mellékmondatok (J 215, E 287)

1. Adok neked pénzt, hogy tisztességesen élhess.	Pecuniam tibi do, ut honeste vivere possis.
2. A kisebb bajt viseljétek el, hogy nagyobb ne jöjjön.	Minus malum perferte, ne maius veniat.
3. A rabló elmenekült, hogy el ne fogják és hogy meg ne büntessék.	Latro profugit, ne caperetur neve puniretur.
4. Atyáink meghaltak, hogy mi szabadok lehessünk.	Patres nostri mortui sunt, ut nos liberi esse possemus.
5. Ezeket (azért) írtam meg, nehogy valami ³⁶ rosszat gondolj rólam.	Haec scripsi, ne quid mali de me sentires.
6. Elküldöm hozzád a szolgát, hogy add neki a könyveket.	Mitto ad te servum, cui libros des.
7. Eljöttem hozzád, hogy halljak valamit a családodról.	Ad te veni, ut aliquid de familia tua audirem.

8. Ezeket (azért) mondtam el magamról, hogy bocsáss meg nekem.	Haec de me dixi, ut mihi ignosceres.
9. Neveket nem említek, hogy senki meg ne haragudjék rám.	Nomina non commemoro, ne quis mihi irascatur.
10. A diákok (azért) járnak iskolába, hogy tanuljanak, és nem azért, hogy az időt töltsék.	Discipuli scholas frequentant, ut discant, et non, ut tempus terant.
11. Katonáink bátran harcoltak, hogy a haza megszabaduljon az ellenségtől.	Milites nostri fortiter pugnabant, ut patria ab hostibus liberaretur.
12. Szorgalmasan tanulok, hogy annál többet tudjak.	Diligenter disco, quo plura sciam.
13. Rómában konzulokat választottak +, hogy azok álljanak a köztársaság élén.	Romae consules creabantur, qui rei publicae praeessent.
14. Adok neked pénzt, hogy színházba menj.	Pecuniam tibi do, ut te in theatrum conferas.
15. Semmit sem mondok barátomról, hogy hűtlennek ne tartsanak +.	Nihil de amico meo dico, ne infidelis habear.
16. Testvérem egyedül csinálta ezt, hogy annál nagyobb legyen a dicsőség.	Frater meus solus hoc fecit, quo maior esset gloria.
17. Atyám pénzt adott nekem, hogy semmim se hiányozzék.	Pater pecuniam mihi dedit, ne quid mihi deesset.
18. Eljött hozzám a barátom, hogy beszélhessen velem.	Amicus meus ad me venit, ut mecum loqui posset.
19. Elmegyek, hogy semmit se lássak és semmit se halljak.	Abeo, ne quid videam neve audiam.
20. Szüleim könyveket vettek nekem, hogy annál szorgalmasabban tanuljak.	Parentes libros mihi emerunt, quo diligentius discerem.

62. Hasonlító mellékmondatok (J 216, E 304)

1. Úgy van, amint mondtam.	Ita est, ut dixi.
2. Hasonlóan, mint te, én is eladom a könyveimet.	Similiter, ac tu, etiam ego libros vendam.
3. A barátom éppúgy mesélte el ezeket, mint te.	Amicus meus pariter, ac tu, haec enarravit.
4. Úgy dicsérnek meg +, amint megérdemled.	Ita laudaris, sicut mereris.
5. Sok ember mást mond, mint érez.	Multi homines alia dicunt, ac sentiunt.
6. Ugyanaz vagyok irántad, mint voltam.	Idem sum erga te, ac (qui) fui.
7. Ez úgy történt, ahogy előre megmondtam.	Hoc ita factum est, quemadmodum praedixeram.
8. Nem beszélek másképp, mint hozzám, magyarhoz illik.	Non aliter loquor, ac me Hungarum decet.
9. Semmi sem oly népszerű, mint a jóság.	Nihil est tam populare, quam bonitas.

10. Inkább itt akarok maradni, mint otthon tanulni.	Malo hic manere, quam domi discere.
11. Mi nem vagyunk olyan gazdagok, mint ti.	Nos non sumus tam divites, quam vos.
12. Több szóval fárasztottalak benneteket, mint akartam.	Pluribus verbis vos fatigavi, quam volui.
13. Az élet nem más, mint Isten legnagyobb ajándéka.	Vita nihil aliud est, quam donum Dei maximum.
14. Jobb a biztos béke, mint a remélt győzelem.	Melior est certa pax, quam sperata victoria.
15. A mi iskolánkat kevesebb diák látogatja, mint a tieteket.	Scholam nostram pauciores discipuli frequentant, quam vestram.
16. Ez a könyv nem olyan értékes, mint a tietek.	Hic liber non est tam pretiosus, quam vester.
17. Inkább akarok boldog szegény, mint boldogtalan gazdag lenni.	Malo felix pauper, quam infelix dives esse.
18. Ezerszer jobb meghalni, mint szabadság nélkül élni.	Milies praestat mori, quam sine libertate vivere.
19. Minél rövidebb a törvény, annál könnyebben megtartják +.	Quo brevior lex est, eo facilius tenetur.
20. Az ember annyiszor hal meg, ahányszor elveszti övéit.	Homo totiens moritur, quotiens amittit suos.
21. Amilyenek a fejedelmek, olyanok szoktak ¹² lenni a polgárok.	Quales sunt principes, tales esse solent cives.
22. Minél okosabb vagy, annál szerényebbnek kell lenned.	Quo doctior es, eo modestior esse debes.
23. Minél szebb az életünk, annál jobban szeretjük.	Quo pulchrior est vita nostra, eo magis amamus eam.
24. Minél nagyobb a bűn, annál nagyobb szokott lenni a büntetés.	Quo maior est culpa, eo maior esse solet poena.
25. Minél ritkább valami, annál többre értékeli +.	Quo quid ³⁷ rarius est, eo pluris habetur.

63. Feltételes hasonlító mellékmondatok (J 217, E 305)

1. (Úgy) örültem, mintha nagy kincset találtam volna.	Gaudebam, ut si magnum thesaurum invenissem.
2. Sokan (úgy) élnek, mintha sohasem kellene meghalniok. (Tartoznának.)	Multi vivunt, velut si nunquam mori debeant.
3. Ez a férfi olyan büszke, mintha előkelő családból született volna.	Hic vir tam superbus est, quam si nobili loco natus sit.
4. Miért beszélsz (úgy), mintha te volnál a legbölcsebb?	Quare loqueris, velut si tu prudentissimus sis?
5. Semmit sem beszélt, mint ha néma (lett) ³² volna.	Nihil locutus est, velut si mutus esset.

6. Barátom olyan boldog, mintha megdicsérte volna a tanár (úr) +.	Amicus meus tam beatus est, quam si a magistro laudatus sit.
7. A diák (úgy) felelt, mintha már látta volna Rómát.	Discipulus respondebat, velut si iam Romám vidisset.
8. Ez a család (úgy) él, mintha igen gazdag volna.	Haec familia vivit, ut si di(vi)tissima sit.
9. Ez a fiú olyan szépen olvas, mintha már iskolába járna.	Hic puer tam pulchre legit, quam si iam scholam frequentet.

64. Feltételes mellékmondatok (J 218, E 300)

1. Az ember meghal, ha elveszíti a reményét.	Homo moritur, si spem amittit.
2. Írnék neked, ha volna időm.	Scriberem ad te, si tempus haberem.
3. Hiába fáradozunk, ha csak nem segít bennünket az Isten.	Frustra laboramus, nisi Deus nos adiuvat.
4. Ezt a könyvet is elolvastam volna, ha megkaptam volna a barátomtól.	Etiam hunc librum perlegissem, si eum ab amico accepissem.
5. Ha valaki ³⁸ ezt mondja, hazudik.	Si quis hoc dicit, mentitur.
6. Ha gazdag lennék, sok szegényen segítenék.	Si dives essem, multos pauperes adiuverem.
7. Ha eljössz ³⁰ hozzánk, ezt is elmesélem neked.	Si ad nos veneris, etiam hoc tibi enarrabo.
8. Ha ezt csináltad, helyesen csináltad.	Si hoc fecisti, recte fecisti.
9. Nővérem velem jött volna, ha nem lenne beteg.	Soror mea mecum venisset, nisi aegrota esset.
10. Többet tudnék, ha szorgalmasabban tanultam volna.	Plus scirem, si diligentius didicissem.
11. Szívesen segítenék neki, ha nem volna olyan büszke.	Libenter eum adiuverem, nisi tam superbus esset.
12. Ha boldog akarsz lenni, légy kevéssel megelégedett.	Si beatus esse vis, parvo sis contentus.
13. Meglátogattunk volna benneteket, ha atyámnak nem kellett volna elutaznia.	Visitavissemus vos, nisi pater proficisci debuisset.
14. Semmit sem kapok szüleimtől, ha nem tanulok szorgalmasan.	Nihil accipiam a parentibus meis, nisi diligenter discam.
15. Sok diák szívesen járna iskolába, ha nem kellene tanulnia.	Multi discipuli libenter scholam frequentarent, nisi discere deberent.

65. Óhajtó feltételes mellékmondatok (J 220, E 302)

1. Adok neked pénzt, csakhogy (aztán) tisztességesen élj.	Do tibi pecuniam, dummodo honeste vivas.
2. Semmit sem kérdezett, csakhogy ne lássék butának.	Nihil interrogavit, dummodo ne stultus videretur.

3. Szorgalmasan tanulok, csakhogy valamikor segíthessek szüleimen.	Diligenter disco, dum aliquando parentes meos adiuuare possim.
4. Könyvet adtam a gyerekeknek, csak ne sírjon.	Puero librum dedi, dummodo ne fletet.
5. Sokat beszél, csakhogy okosnak lássék.	Multa loquitur, dummodo sapiens videatur.
6. Pénzt akart adni neki, csak ne szóljon semmit erről a dologról.	Pecuniam ei dare voluit, dummodo nihil de hac re diceret.
7. Írtam neki, csakhogy ne tartson engem hálátlannak.	Scripsi ad eum, dummodo ne ingratum me haberet.

66. Megengedő mellékmondatok (J 221, E 303)

1. Ámbár tanulnod kellene, játszol.	Quamquam ³⁹ discere debes (cum, ⁴⁰ licet... ⁴¹ debeas), ludis.
2. Atyám mindig szegény volt, ámbár igen gazdag lehetett volna.	Pater meus semper pauper erat, quamquam di(vi)tissimus esse potuit (cum ... posset; licet... possit).
3. A lélek, bár a testben van, nem hal meg.	Animus, quamquam in corpore est, non moritur. (Cum, licet... sit.)
4. Katonáink, bár kevesen voltak, mégis bátran harcoltak.	Milites nostri, quamquam pauci erant, tamen fortiter pugnabant. (Cum ... essent; licet ... sint.)
5. Jóllehet sok katona fogságba esett, az ellenség mégis ellenállott.	Quamquam multi milites capti sunt, tamen hostes restiterunt. (Cum ... essent; licet ... sint.)
6. Senki sem irigykedett a barátom szüleire, bár gazdagok voltak.	Nemo inuidebat parentibus amici mei, quamquam divites erant. (Cum ... essent; licet ... sint.)
7. Ez a diák semmit sem tanul, ámbár tehetséges	Hic discipulus nihil discit, quamquam ingeniosus est. (Cum, licet ... sit.)
8. Bár szegények vagyunk, de azért tisztességesen élünk.	Quamquam pauperes sumus, tamen honeste vivimus. (Cum, licet ... simus.)
9. Jóllehet voltam a városban, mégsem vettem semmit.	Quamquam in urbe eram, tamen nihil emi. (Cum ... essem, licet ... sim.)
10. Noha ugyanabban az utcában lakunk, mégis ritkán látom őt.	Quamquam in eadem via habitamus, tamen raro eum video. (Cum, licet ... habitemus.)
11. Az ellenség, jóllehet új vezért választott, mégsem tudott győzni.	Hostes, quamquam novum ducem creaverant, ²⁹ tamen vincere non potuerunt. (Cum ... creavissent, licet ... creaverint.)
12. Jóllehet adtam neki pénzt, nem vette meg a könyvet.	Quamquam ei pecuniam dederam ²⁹ librum non emit. (Cum ... dedissem; licet ... dederim.)

13. Még ha mindenki el is hagy benneteket, én veletek maradok.	Etiamsi omnes vos relinquant, ego vobiscum maneo.
14. Mégha tehetségesek vagytok is, sokat kell tanulnotok.	Etiamsi ingeniosi sitis, multa discere debetis.
15. Mégha kényszerítenének + , (akkor) sem szólnék erről a dologról.	Etiamsi cogerer, nihil de hac re dicerem.
16. Mégha tanultam volna, (akkor) sem tudtam volna felelni.	Etiamsi didicissem, tamen respondere non potuissem.

67. Következményes mellékmondatok

a) Ut kötőszóval (J 222 I., E 289, 284 b)

1. Katonáink olyan bátran harcoltak, hogy rövidesen elfoglalták a várat.	Milites nostri tam fortiter pugnabant, ut brevi arcem caperent.
2. A rómaiaknak akkora hadseregük volt, hogy az ellenség nem tudott ellenállni.	Romani tantum exercitum habebant, ut hostes resistere non possent.
3. Ez a diák annyira fél, hogy semmit sem tud szólni.	Hic discipulus adeo timet, ut nihil dicere possit.
4. Nem vagyok olyan tehetséges, hogy ne kelljen tanulnom.	Non sum tam ingeniosus, ut discere non debeam.
5. A rablók annyira megrémültek, hogy elmenekültek.	Latrones adeo perterriti sunt, ut profugerent.
6. Ez a könyv annyira szép, hogy méltán olvassa mindenki +.	Hic liber tam pulcher est, ut merito ab omnibus legatur.
7. A város akkora, hogy tízezer lakosa van.	Urbs est tanta, ut decem milia incolarum habeat.
8. Ez a ruhám is olyan, hogy újnak látszik.	Etiam haec vestis mea talis est, ut nova videatur.
9. A barátom úgy felelt, hogy a tanár (úr) megdicsérte +.	Amicus meus ita respondit, ut a magistro laudaretur.
10. Miért beszélsz úgy, hogy semmit sem hallok?	Quare ita loqueris, ut nihil audiam?
11. Ez a lecke nehezebb, semhogy meg tudnám tanulni.	Haec lectio difficilior est, quam ut discere possim.
12. A madár magasabb(an) repült, semhogy láthattuk volna.	Avis altior volabat, quam ut eam videre possemus.
13. Okosabb vagyok, semhogy erről a dologról beszéljek.	Prudentior sum, quam ut de hac re loquar.
14. Gazdagabbak, semhogy dolgozniok kellene.	Di(vi)tiiores sunt, quam ut laborare debeant.
15. Megtörténhetik, hogy tévedek, hogy tévedtem.	Fieri potest, ut errem, ut erraverim.
16. Van rá eset, hogy én is szépen tudok felelni.	Est, ut et ego pulchre respondere possim.

17. Gyakran megtörténik, hogy az emberek megfélekedeznek a jótéményekről.	Saepe fit, ut homines beneficiorum obliviscantur.
18. Most (az) következik, hogy a világháborúról beszéljek valamit.	Nunc sequitur, ut de bello omnium gentium aliquid loquar.
19. Nagyatyám öregségéhez (az is) hozzájárult, hogy beteg volt.	Ad senectutem avi mei accessit, ut aegrotus esset.
20. Hátra van még, hogy annyi munka után megpihenjünk.	Restat, ut post tot labores quiescamus.
21. Szívesen megteszem, hogy írjak neked. (Hozzád.)	Libenter facio, ut ad te scribam.
22. Törvény, hogy a gyermekek iskolába járjanak.	Lex est, ut pueri scholas frequentent.
23. A testvérem kivitte, hogy Itáliába utazhatik.	Frater meus assecutus est, ut in Italiam proficisci posset.
24. Néha megtörténik, hogy betegség miatt otthon kell maradnom.	Nonnunquam accidit, ut propter morbum domi manere debeam.
25. A barátomnak az a szokása, hogy mindig énekel.	Mos est amici mei, ut semper cantet.
26. A katonák kieszközltek a vezértől, hogy hazamehessenek.	Milites a duce impetraverunt, ut domos redire possent.
27. Volt rá eset, hogy kérdésemre semmit sem feleltél (nekem, a kérdezőnek).	Erat, ut mihi roganti nihil responderes.

b) Quin kötőszóval (J 222 II, E 290)

1. Senki sincs, aki ezt nem tudná.	Nemo est, quin hoc sciat.
2. Ki az, aki nem hallotta ezt?	Quis est, quin hoc audiverit?
3. Senki sem kételkedik (abban), hogy szorgalmas vagy (voltál, leszel).	Nemo dubitat, quin diligens sis (fueris, futurus sis).
4. Nem tehettem, hogy ne nyilvánítsam ki neked véleményemet.	Facere non potui, quin tibi sententiam meam declararem.
5. Nincs semmi, amit nem mernék elmondani neki.	Nihil est, quin ei enarrare audeam.
6. Nem sok híja volt, hogy a vezért megöljék +.	Non multum afuit, quin dux interficeretur.
7. Ki kételkedik (abban), hogy a latin nyelv szép.	Quis dubitat, quin lingua Latina pulchra sit.
8. Az emberek nem teheték, hogy ne nevéssenek.	Homines facere non potuerunt, quin riderent.
9. Semmit sem mulasztottam el, hogy meg ne segítsem ezt a szegény családot.	Nihil praetermisi, quin hanc familiam pauperem adiuvarem.
10. Nincs senki, aki többször nem tévedett volna.	Nemo est, quin pluries erraverit.
11. Semmi sem olyan nehéz, hogy meg ne volna tanulható.	Nihil est tam difficile, quin addisci ⁴² possit.

12. Semmi ok sincs (arra), hogy ne maradjak itt veletek.	Nulla causa est, quin vobiscum hic maneam.
13. Nem hiányzik a gyanú, hogy a katonák ölték meg a vezért +.	Non abest suspicio, quin dux a militibus interfectus sit.
14. Nem kétséges, hogy minden ember meghal.	Non est dubium, quin omnes homines moriantur.
15. Atyám nem kételkedik (abban), hogy ez évben szorgalmas vagyok (voltam, leszek).	Pater meus non dubitat, quin hoc anno diligens sim (fuerim, futurus sim).
16. Nem sok híja volt, hogy a városunkban éhség legyen.	Non multum aberat, quin in urbe nostra fames esset.

c) Vonatkozó névmással (J 222 III, E 306)

1. Nem vagyok olyan, hogy hazudjam. (Az, aki.)	Non sum is, qui mentiar.
2. Ennek a városnak olyannak kell lennie, hogy mindenki dicsérje + (Olyan tartozik lenni, amelyik.)	Haec urbs talis (eiusmodi) esse debet, quae ab omnibus laudetur.
3. Atyám nem olyan, hogy féljen a veszedelemtől. (Az, aki.)	Pater meus non est is, qui periculum timeat.
4. Sok dolog olyan, hogy a kimenetelét nem láthatja előre senki. (Olyan, amelynek a kimenetelét.)	Multae res eiusmodi (tales) sunt, quarum exitum nemo providere possit.
5. Ez az úrnő gazdagabb, semhogy meg tudná érteni a szegénységet. (Gazdagabb, mint aki.)	Haec domina divitior est, quam quae paupertatem intelligere possit.
6. A tanár (úr) ezt a diákot méltónak ítélte (arra), hogy könyvekkel megajándékozza.	Magister hunc discipulum dignum iudicavit, quem libris donaret.
7. A dolog alkalmas (arra), hogy mondjak nektek valamit róla.	Res apta est, de qua vobis aliquid dicam.
8. A barátomat alkalmasnak tartom (arra), hogy német leveleket írjon.	Amicum meum idoneum habeo, qui epistulas Germanicas scribat.
9. Vannak, akik a pénzt többre becsülik az erénynél. (Elébe helyezik.)	Sunt, qui pecuniam virtuti antepoant.
10. Akadnak (olyanok), akik a dicsőséget a legfőbb jónak tartják.	Inveniuntur, qui gloriam summum bonum habeant.
11. Sokan akadtak (olyanok), akik készek voltak meghalni a hazáért.	Multi inveniebantur, qui parati essent pro patria mori.
12. Senki sem oly okos, hogy ne lehetne (még) okosabb.	Nemo est tam prudens, qui prudentior esse non possit.
13. Nincs semmi, amitől nekem félnem kellene.	Nihil est, quod timere debeam.
14. Vannak, akik azt gondolják, hogy a lélek halandó.	Sunt, qui animum mortalem esse putent.

15. Egy diák sem olyan szorgalmas, hogy ne lehetne (még) szorgalmasabb.	Nullus discipulus est tam diligens, qui diligentior esse non possit.
16. Nincs semmi, amit én el nem mondanék a szüleimnek.	Nihil est, quod ego parentibus non enarrem.

68. Jelzői mellékmondatok Coniunctivusszal (J 223, E 306)

1. Házat vettünk, hogy abban lakjunk. (Ahol.)	Emimus domum, ubi habitaremus.
2. Igazságtalanok vagytok, hogy így mertek beszélni erről a férfőről. (Aki.)	Iniusti estis, qui de hoc viro sic loqui audeatis.
3. Boldog anya, akinek ilyen fiai vannak!	Beata mater est, quae tales filios habeat! ⁴³
4. Katonákat küldtek előre +, hogy kémleljék ki az ellenség táborát. (Aki.)	Milites praemissi sunt, qui castra hostium explorarent.
5. Ó én vak, ⁴⁴ hogy nem láttam ezt! (Aki.)	O me caecum, qui hoc non viderim!
6. A katonáknak pénzt adtak +, hogy rajta gabonát vegyenek. (Amelyen.)	Militibus pecunia data est, qua frumentum emerent.
7. Téged kérek, minthogy nekem többször segítettél. (Aki.)	Te rogo, qui me pluries adiuveris.
8. Rómában konzulokat választottak +, hogy azok álljanak a köztársaság élén. (Aki.)	Romae consules creabantur, qui rei publicae praeessent.
9. A király az öregebbek közül kiválasztott százat, hogy azok tanácsával intézzen mindent. (Aki.)	Rex e senioribus centum elegit, quorum consilio omnia ageret.
10. Vettem könyveket, hogy nyáron (el)olvassam őket. (Amelyeket.)	Emi libros, quos aestate legerem.
11. A vezér hidat csináltatott, hogy átvezesse rajta a csapatait. (Amelyen.)	Dux pontem fieri iussit, quo copias traduceret.
12. Boldogok vagyunk, hogy ilyen jó szüleink vannak. (Aki.)	Beati sumus, qui tam bonos parentes habeamus.

69. Értelmező mellékmondatok (J 224, E 280)

1. Sokat segített rajtunk (az a körülmény), hogy atyánk már többször volt Rómában.	Multum nos adiuvabat, quod pater iam pluries Romae fuerat. ²⁹
2. Nagy hibája az életnek, hogy sokszor igen rövid.	Magnum vitae vitium est, quod saepe brevissima est.
3. Helyesen csinálod, hogy megkérdezed a tanár urat.	Recte facis, quod magistrum interrogas.
4. Atyád okosan csinálta, hogy eladta a házat.	Pater tuus prudenter fecit, quod domum vendidit.
5. Jól csinálod, hogy ebben az évben ismét szorgalmasan tanulsz.	Bene facis, quod hoc anno iterum diligenter discis.

6. Rosszul jött neki, hogy nem tudott felelni.	Male evenit ei, quod respondere non potuit.
7. Azzal vétettél, hogy nem akartad megmondani az igazat.	Eo peccavisti, quod verum dicere noluisti.
8. A közös félelemhez hozzájárult (az a körülmény is), hogy az ellenség már a kapuk előtt volt.	Ad timorem communem accessit, quod hostes iam ante portas erant.
9. Helyesen cselekedtél, hogy ezt nem mondtad meg neki.	Recte fecisti, quod hoc ei non dixisti.
10. Szerencsémre (az) történt, hogy a barátom is ott volt. (Szerencsésen.)	Feliciter evenit (accidit), quod etiam amicus meus ibi erat.
11. Ehhez hozzájárul (még az is), hogy atyám pénzét elvesztettem.	Huc accedit, quod pecuniam patris amisi.
12. A barátom okosan csinálta, hogy ezt a könyvet elküldte nekem. (Hozzám.)	Amicus meus prudenter fecit, quod hunc librum ad me misit.

70. Oratio obliqua (J 225, E 313)

Atya a fiához:

Már öreg vagyok. Boldog életet éltem, ezért semmi okom sincs, hogy panaszkodjam. Mindig szorgalmas voltam. Te is légy szorgalmas, hogy valamikor elmondhasd: Nem éltem hiába.

Amikor ifjú voltam, ebbe a híres iskolába jártam, amelyben egykor atyám kitűnő tanuló volt és amelyben te most az én nyomomban jársz. Ha én már nem leszek, emlékezzél ezekre a szavaimra, melyeket atyámtól drága örökségképpen kaptam, és légy tiednek dicséretére és dicsőségére...

Recta:

Pater ad filium:

Iam senex sum. Beatam vitam vixi, propterea nihil habeo, quod querar. Semper diligens eram. Tu quoque diligens sis, ut aliquando dicere possis: Non vixi frustra.

Cum adolescens eram, hanc illustrem scholam frequentabam, in qua olim pater meus discipulus eminentissimus fuerat²⁹ et in qua nunc tu vestigia mea sequeris. Si ego iam non ero, memineris horum verborum meorum, quae a patre meo tamquam hereditatem carissimam accepi, et sis tuis laudi gloriae- que ...

Obliqua:

Pater dixit ad filium se iam senem esse.

Beatam vitam vixisse, propterea nihil habere, quod quereretur. Semper diligentem fuisse. Ille quoque diligens esset (esse vellet), ut aliquando se non frustra vixisse dicere posset.

Cum adolescens esset, se eandem illustrem scholam frequentavisse, in qua pater suus olim discipulus eminentissimus fuisset et in qua ille tunc vestigia ipsius sequeretur. Si ipse iam non futurus esset, ille (filius) meminisset (meminisse vellet) eorum verborum, quae ipse a patre suo tamquam hereditatem carissimam accepisset, et suis laudi gloriaeque esset (esse vellet) ...

Cum mihi haud ignotum sit hunc libellum meum minime perfectum esse, carissimos Collegas maximo cum honore rogo, ut me monitis consiliisque suis adiuvare dignentur. Pro quibus iam nunc ex intimo corde gratias ago.

Magyarázatok

1. Puszta Abl.
2. Semleges híján a hímneműt használjuk.
3. Gen.-ius, Dat.-i.
4. Akin vagy Amiért (Akiért) bosszút állok: Acc. Ha két Acc. kerülne össze, akkor Amiért: pro Abl.
5. Az iam a számnév és a főnév közé szokott kerülni.
6. Ne téveszd össze az agger -ris-t az ager -ri-vel!
7. Az intererat, érdeken állott alak után Coni. praet. imp. áll a mellékmondatban.
8. Csak múltidejű alakja van jelenidejű jelentéssel.
9. A 3. decl. melléknevek nem kerülnek Gen.-ba.
10. Vagy: magnam pecuniam.
11. Értelem szerinti egyeztetés.
12. Magyarban múlt, latinban jelen.
13. Múltidejű általános alany (szenv. praes. perf.).
14. Intro mellett hova kérdésre pusztá Acc.
15. A latin számítás szerint hora secunda, mert reggel hat órától kezdték számítani az időt.
16. Ha a nix jelentése hőtömeg, akkor plur.
17. A tantum a mögé a szó mögé kerül, amely előtt a magyarban áll.
18. Egy láb kb. 30 cm.
19. as = 10 fillér; sestertius = 25 fillér; denarius = 1 P; talentum = 6772 P.
20. Sajátmagáról mondja, tehát: se.
21. Előidejűség kifejezésére a deponens igéknél a part. perf. használjuk.
22. Az inf. inst. pass. -um végzete változatlan marad.
23. ad urbem condendam is jó.
24. Ha nehezebben megy a Consecutio temporum, akkor olvasd el a bp.-i Cisztercita gimnázium 1939–40. évkönyvében dr. Schilling Rogér t. úr érdekes cikkét.
25. Sajátmagának kért, tehát: sibi.
26. Sajátmagához, tehát: ad se.
27. Szenvedőleg is jó: ut magistri a discipulis salutentur.
28. Már-már (iam) után az állítmány Ind. praet. imp.
29. Két múlt közül az, amelyik előbb történt, Ind. praet. perf. Postquam után nem kötelező.
30. Két jövő közül az, amelyik előbb történik. Ind. fut. perf.
31. Célzatos (a célból szenvedett, hogy), tehát: Coni.
32. Egyidejű, tehát: Imp.
33. Célzatos (azért csukták be, hogy ne ...) tehát: Coni.
34. Valóban így volt, tehát: Ind.
35. Állítólag, tehát: Coni.
36. Nehogy valaki: ne quis; nehogy valami: ne quid; hogy senki (se): ne quis; hogy semmi (se): ne quid.
37. Quo (minél) után az aliquid-ből az ali rész el szokott maradni.
38. Ha valaki: si quis; ha valami: si quid.
39. Quamquam mintájára használjuk az etsi, tametsi kötőszavakat Ind.-szal.
40. Cum mintájára az ut is Coni.-szal áll.

41. Licet után még mellékidejű főmondati állítmány után is csak Coni. praes. imp. vagy perf. áll a szerint, hogy egyidejű vagy előidejű. Lehetőleg kerülj!
42. Vö.: Ő (az) láthat: videre potest (cselekvő Inf.). Ő (az) látható: videri potest (szenvető Inf.).
43. Tulajdonképpen okhatározói mondat. Boldog anya, mert...
44. A felkiáltások többnyire Acc.-ban állnak.
45. Acc. c. Inf. is jó.
46. Balaton: Pelso, -onis.
47. Latinban többes.
48. Nom. és Abl. egyaránt jó.
49. Tagadó mondatban nem használunk Nom.-os szerkezetet.